YANNİS

Ritsos

TAŞLAR, YİNELEMELER, PARMAKLIKLAR

türkçesi : ÖZDEMİR İNCE

CEM YAYINEVİ DÜNYA SİYRİ

TAŞLAR, YİNELEMELER, PARMAKLIKLAR

DÜNYA ŞİİRİ

YANNİS RİTSOS

TAŞLAR, YİNELEMELER, PARMAKLIKLAR

Türkçesi :

ÖZDEMİR İNCE

CEM YAYINEVİ

Dizgi, baskı : ÖZKAYA MATBAACILIK
İstanbul, 1978

ÖNSÖZ

I

Nâzım, Aragon, Neruda ve Guillen'le birlikte çağımızın en büyük ozanlarından biri hiç kuşkusuz Yannis Ritsos'tur. Onun şiirlerini ilk kez okuduğunda gözlerinin dolduğunu yazan Aragon, onu, yüzyılımızın yaşayan en büyük ozanı sayar: **«Başlangıçta onun yaşadığımız çağın en büyük ozanı olduğunu bilmiyordum; yemin ederim ki bilmiyordum bunu. Zamanla, evre evre öğrendim, şiirden şiire, bir sizden ötekine geçerek».** Pablo Neruda ise şiirlerinin sadece Ritsos'unkilerle karşılaştırılmalarına izin verir.

Yannis Ritsos, Yunanistan'ın Peloponez bölgesinde, Monemvassia adlı, ortaçağ görünümlü bir köyünde doğdu: 1 Mayıs 1907. O doğduğu sıralar ailesinin geniş toprakları vardı, ama sonra, birdenbire yoksullaştı. Bu sırada erkek kardeşi öldü, veremli annesinin yaşamı sanatoryumda sona erdi. Ardından, ilkin, ailenin çökmesine neden olan kumar düşkünü babası, daha sonra da iki kızkardeşinden biri delirdi. Ritsos da geri kalmadı, o da onyedisinde vereme tutuldu, sanatoryumlara girdi, çıktı. Bu yıkımların ozanın özel yaşamında ve şiirlerinde derin izleri vardır.

Ortaöğrenimi sona erince, 1926 yılında, Atina'ya geldi ve böylece ozanın büyük serüveni de başlamış oldu. Yaşamını sürdürebilmek için, sağlığının izin verdiği zamanlar, sayısız işlere girdi çıktı, horlanma ve sömürüyü yakından tanıdı. Yoksul düşmüş bile olsa, bir taşra soylusunun tanımadığı, bilmediği, acımasız ve düşman bir evrendi bu. Bu sıralar kendine kıymanın eşiğinde dolaştı durdu, ölüm sanki gözaltına almıştı onu. Ama onun direnmek ve yaşamak için iki büyük desteği vardı: şiir ve devrimci ülkü! İlk dizelerini onsekizinde yazan, bunun yanı sıra resim ve müzikle de ilgilenen ozan, inatçı bir direnişle şiir yazmayı sürdürdü.

Yazmaya başladığı sıralar edindiği çalışma disiplini, onun kişiliğini belirleyen etken ve niteliklerden biri oldu yaşamı boyunca. Şiir onun için bir boşalmadan, bir kurtuluştan daha çok varlığının tek amacıydı sanki. Öte yandan bağlandığı devrimci eylemde kişisel olduğu kadar evrensel bir kurtuluş umudu da buluyordu.

Yannis Ritsos, ilk iki kitabını, «**Traktörler**» (1934) ve «**Piramitler**»i (1935), işte bu öznel ve nesnel koşullar altında yazdı. Ritsos, bu dönemde, içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulma çabası içindedir. Şiirlerinde kişisel ve ailesel sorunların yanı sıra, kokuşmuş toplum düzeninin değişmesi, suçlanması ve bir toplumsal devrimin gerçekleştirebileceği mutlu bir dünyanın özlemi ve övgüsü yer almaktadır.

İlk iki kitabından sonra, güncel olaylara ve Yunan mitolojisine dayalı bir şiir kurmaya başlayan ozan, 1935'ten başlayarak hemen hemen her yıl bir şiir kitabı yayınladı: «**Epitaphios**» (1936), «**Kızkardeşimin Türküsü**» (1937), «**İlkyaz Senfonisi**» (1938), «**Okyanusun Yürüyüşü**» (1940), «**Yağmur Ritimli Eski Mazurka**» (1942), «**Sınama**» (1943).

Yannis Ritsos, ülkesinin tarihine sıkı sıkıya bağlıdır. Alman işgali boyunca, ulusunun faşist baskılar altında çektiği acıları dile getiren şiirler yazdı. Yunan direnme hareketini övdü, yürekten destekledi:

«Aynı gece, tutukladılar Aleko'yu.
Kimseyi ele vermedi Aleko. Üç gün
üç gece asılı kaldı. Kimseyi ele vermedi.
Bir militan gibi öldü Aleko.
Gerçek bir yoldaş gibi öldü. Son anında
haykırdı: «Binlerce yıldız var içimizde bizim.
Öldüremezsiniz ki onları.»
Ve Aleko yıldızları savaş bayrağına verdi.»

Daha sonra, kurtuluşa (ekim 1944), İngiliz müdahalesine (aralık 1944), iç savaşa (1947-1949), devrimci hareketin uğradığı acı yenilgiye ve göğüs gerdiği acımasız baskılara tanıklık etti. 1948 yılında, siyasal düşünceleri yüzünden tutuklandı, 1952 yılına kadar, Lemnos, Makronisos ve Ayios İstratis adalarında tutuklu ve sürgün olarak kaldı. Bu yıllarda

yazdığı şiirleri toprağa gömüyor, «**gün doğsun diye yazıyorum**» diyordu. Şiirleri sürgünlere, ezilenlere, işkence görenlere umut ve direnme gücü veriyordu.

Dört yıl süren sürgünlükten sonra, 1952 yılında özgürlüğüne kavuştu. 1954 yılında evlendi. 1955'te doğan kızı için «**Sabah Yıldızı**»nı yazdı. 1954-1966 yılları arasında, ikisi oyun olmak üzere, hemen hemen her yıl en az bir kitap yayınladı; bu süre içinde, on kadar kitabı da yayınlanmadan elinde kaldı.

«**Ayışığı Sonatı**» adlı kitabıyla 1956 yılında «**Ulusal Şiir Ödülü**»nü kazandı. Ünü gittikçe büyümekteydi, kitapları Yunanistan'da basım üstüne basım yapıyor, şiirleri başta Fransızca olmak üzere yabancı dillere çevriliyordu. Mikis Theodorakis'in bestelediği şiirleri dünyanın dört bir köşesinde şarkı olarak söyleniyor ve müziğine uyularak dans ediliyordu. Her zaman olduğu gibi durmadan yazıyordu. Bu yeni dönemde amacı gerçeği haykırmak değil, betimlemek ve çözümlemekti.

1967 yılında, her zamanki gibi Atina'da yaşıyordu. 1967 Albaylar Cuntası yılıdır. Ozan, ikinci kez, 21 Nisan 1967 gecesi tutuklandı. Şaşırmadı, alışkındı. Bavulunu hazırladı ve polislerin peşinden gitti.

«**Buyurun, baylar - dedi. Hiç rahatsız etmiyorsunuz. Her yere bakın.**»

Binlerce devrimci ve aydınla birlikte Hipodrom'a kapatıldı. Daha sonra: Leros, Yaros ve Sisam adaları; tutukluluk ve sürgünlük. 1970 yılının sonunda, sağlık nedenleri dolayısıyla Atina'ya gelmesine izin verildi.

Yannis Ritsos, şiir serüvenini zamansal olarak dörde ayırıyor: İlk dönem: 1934 - 1937; ikinci dönem: 1937 - 1940; üçüncü dönem: Alman ve İtalyan istilası, İç Savaş ve sürgün yılları; dördüncü dönem ise 1952'den sonraki yılları kapsıyor. Ozanın, bu dört dönemin üçünde en belirgin özelliği, mitoloji ve güncel yaşamdan kaynaklanması. Ritsos, tıpkı Yorgo Seferis gibi, mitolojiden kendi özel yorumuna göre yararlanır. Mitolojik öykü onun için çağdaş trajediyi üstüne oturtacağı bir temeldir, ama antik mitin tekrarı ve

yeniden yazılması söz konusu değildir. O, öykünün konusunun, kişilerinin dışına çıkar, bazen antik olguları ve kişileri eleştirir, trajediyi tersine çevirir. Elinizdeki kitabın ikinci bölümünde de görüleceği gibi, Yunan tanrılarının yanı sıra Helene, Philoctete, İsmene, Orestes gibi trajedi kahramanları da girerler Ritsos'un şiirine, ama dokunulmazlıklarından, değişmezliklerinden sıyrılarak, tüm sorunların ortasında güncel kente gelirler. Ritsos için bunlar taşlaşmış kişilikler değildir, gelirler boğularak ölen sünger avcısının başında konuşurlar. Nesnelerin tümü, insanlar (ölü ya da diri), doğa ve doğa güçleri onun şiirinin vazgeçilmez öğeleridir.

Ritsos'un hemen hemen çoğu şiirlerinde yer alan temalardan biri de **«hayat»** ve **«ölüm»**dür. Yaşamın bir sonu vardır, bu kaçınılmaz, ama aslında bu bir son değil yeni bir başlangıçtır: tıpkı Adonis mitinde olduğu gibi, tıpkı maddeci dünya görüşüne göre her varlığın kendi özünde kendi karşıtını taşıması gibi. Ona göre, ölümle hayat arasında eytişimsel bir bağlantı vardır.

Öte yandan Ritsos'un yapıtı bize sayısız kadın yüzleri sunar. Kadın, onun şiirinin temel taşlarından biri gibidir; herşeyden önce annedir kadın, doğurgandır, üretkendir, yaratan güçtür, topraktır. Ama bu kadın görüntüsünün karşısında, yoksun bırakılmış, kısır ve ebedi bakire kadın görüntüsü yer alır. Güncel bir kadının mitolojide bir karşılığı vardır, herhangi bir köylü kadın yaşlı bir Elektra ile özdeşleşebilir.

Bütün bu özellikler, son yıllarda, Ritsos'u çağımızın en önemli ozanlarından biri durumuna getirdi. 1972 yılında, Belçika'nın **Knokke** kentinde düzenlenen şiir bienalinde **«Büyük Ödül»**ü, 1977 yılında da **«Uluslararası Dimitrof Ödülü»nü** almış olması ve gene son yıllarda Nobel'e (Nobel, verilişi açısından kuşku uyandıran bir ödül bile olsa) aday gösterilmesi, onun, uluslararası şiir ortamında taşıdığı saygınlığın tanıtlarıdır. Bu saygınlığın başka bir örneği de, Fransa'da, son yedi yıl içinde, beş-altı kitabının yayınlanmış olması.

II.

Elinizdeki kitap, Yunanistan'da yayınlanmadan önce, Albaylar döneminde, Fransa'da, 1971 yılında Gallimard yayınevi tarafından Fransızca ve Yunanca yayınlandı. Bazı bölümlerin altındaki notlardan anlaşılacağı gibi Leros ve Sisam adalarındaki tutukluluk ve sürgünlük aylarında yazıldı.

Bu şiirlerde, bir yandan Ritsos'un bildiğimiz, alıştığımız sesini bulurken, öte yandan, yepyeni bir sese de tanıklık ediyoruz. Eski sese oranla daha derinden, daha yumuşak ve sevecen, daha açık bir ses. Ama bu iki ses birbirini destekleyip geliştiren bir dayanışma, bir uyum içinde. Bu yeni şiirlerde, eskinin yüce gönüllü ve kolayca tatmin olmayan Ritsos'u bütün şiirsel ve insansal tutkularıyla var; bu yeni Ritsos biraz daha sert, daha amansız, ama kendisi gibi baskı deneylerinden geçmiş olanlara karşı çok daha yakın, çok daha dost. Bu deneyler üç adada yaşayan iki yılın acılı ve zor dayanılır deneyleri:

«Ve bir gün eğer
beceriksiz gibi gelirse size dizelerimiz
bir şunu hatırlayın:
gardiyanların burunları dibinde yazıldılar
ve böğrümüzde süngü uçları.»

Bu bir özür araştırması değil hiç kuşkusuz: açık ve alçakgönüllü bu itiraf, savaşımın başarısızlığına, eylemlerin yetersizliğine ve eski trajedilerin tekrarlanmasına rağmen, ozanın ve yandaşlarının yenilmezliklerini belgeliyor.

Taşlar, Yinelemeler, Parmaklıklar'ın öz ve biçim olarak yeni olduğunu söylerken, Ritsos'un bu tür şiirlerine **TANIKLIKLAR** (1963), Cevat Çapan'ın dilimize çevirdiği **«Umarsız Penelope»**sinde yer alan **«Kavafis İçin Oniki Şiir»**le başlamış olduğunu eklememiz gerek.

Elinizdeki kitapta yer alan şiirlerin çoğunu «teslim olmamanın şiirleri» olarak nitelendirebiliriz. Sürgün ve tutukluluk yıllarının maddi ve manevi koşulları içinde bulduğu bu yepyeni ses hayranlık uyandırmalı. Örneğin. **Yinelemeler** bölümünde, eski Yunan kentleri arasındaki bölücü çatışma-

ları, yanıltıcı tanrı sözcülerini, tiranların utanç verici bir biçimde ve sessizlik içinde iki bin yıl önce öldürmüş oldukları demokrasiyi tekrar ele alıp irdeliyor, ama koyu bir umutsuzluk içinde değil, kaynağını tarihten ve topraktan alan bir umutla... Herşeye rağmen ne Leros'u, ne Yaros'u, ne de Sisam'ı umutlarının mezarı olarak görmüyor.

Başta Heraklit ve Eflatun olmak üzere, eski Yunan tarihçi ve filozofları için tarih **«tekerrür eden»** bir zamandır. Ritsos da İsparta ile Atina arasındaki ayrılıkçı savaşlarla 1945 iç savaşı arasında bir koşutluk kuruyor; bozgun ile yengi ve ikisinin de yüklendiği dehşet aynı boyutlarda. Burada, hiç kuşkusuz, basit ve ilkel bir koşutluk yaratmak için **şimdi, dün**'e yamanmıyor, tarih benzer ve trajik bir zaman dilimi olarak kabul ediliyor. Aynı başarısızlıkların ve aynı güçsüzlüklerin tarihi çünkü.

Bu tarih içinde geriye dönüş şiirlerinin yanı sıra **Parmaklıklar** bölümünde yer alan şiirlerde büyük bir acı seziliyor ve şiirler saptayıcı bir aydınlığın güçlü bir ustanın elinden çıkmış ürünleri. Ritsos, anlatımındaki kesinlik ve aydınlıkta doruk noktasına çıkıyor. Haydi, Ritsosca bir benzetme yapalım: Yaz günü, bir pencere kıyısında ısınmış bir testinin dış yüzeyi gibi yakıcı şiirler bunlar.

«Kaşık ağıza yaklaşıyor,
masanın altında bir dilim ekmek var.»

...

«Dişleriyle sert bademleri kırıyorlar,
çatırtısı duyuluyor ağızlarında.»

...

«Dışarda, sokaklarda, silâh sesleri duyuluyordu.
Ay vardı.»

...

«Diş fırçasını da iç cebine saklamıştı.»

Yalın ve yakıcı dizeler! Kendi toprağının yaşanmış yalın gerçeği! Bu dizelerde binlerce ses gizli: tutuklular, sürgünler, işkence görenler ve sokaklar. Her şiir hemen hemen bir olayın, bir olgunun, bir eylemin, bir bekleyişin öyküsü,

özeti. Şiirlerin yazıldığı koşullar içinde nesneler nesnelikten çıkıp bir tanık, bir haberci oluyorlar:

— Diş fırçasını da iç cebine saklamıştı.
— Kim?
— Ölüme giden biri.
— Dişleriyle sert bademler kırıyorlar.
— Kimler?
— Geceleyin zeytin çekirdeklerinden tesbih yapanlar.

Şiirler böylece birer bellek oluyorlar, yaşanan utancın belleği!

Türlü acılarla yaralanmış 70 yıllık bir ömür, sayısı belki de altmışı çoktan aşmış şiir kitapları, incelemeler, A. Blok, Attila Jozsef, Maiakovski, Dora Gabe ve Ehrenbourg'dan yapılan çeviriler, şarkıları dillerden düşmeyen plâklar, yabancı dillerde yayınlanan kitaplar, sarsılmayan bir irade ve direnme gücü! Bunlar özenilecek bir ozanın, örnek bir insanın doğal başarıları. Ama bizce Ritsos'un en önemli özelliği, ülkesinin eski kültürü ile çağdaş kültürü, geleneksel şiir biçimleriyle yeni şiir biçimlerini barıştırıp, kaynaştırıp toprağına ve halkına yakın ve onları anlatan şiirler yazmış olması; halk ancak böylesine şiirleri türküleştirir ve müziğine uyarak dans eder.

•

«Şiire, aşka, ölüme inanıyorum, dedi,
işte bu yüzden ölümsüzlüğe inanıyorum.
Bir dize yazıyorum,
dünyayı yazıyorum; ben **varım; dünya var.»**

Evet Yannis Ritsos var!

ÖZDEMİR İNCE
Ankara, 5 Ekim 1977

Elinizdeki kitaptaki şiirler Fransızcadan çevrildiği için, Yunancalarıyla karşılaştırılıp aslına uygunluk, sözcük seçimi, dize yapısı, vb., bakımlardan denetlenmeleri gerekiyordu. Bu yorucu işi, iki üç kez tekrarlanan titiz bir çalışmayla gerçekleştiren Doç. Dr. İoanna Kuçuradi'ye teşekkür etmek isteriz. Çevirilerdeki büyük payını yadsımak olanaksız.

Ö. İ.

I

Taşlar

DAĞILMA

Dağılan, devinen biçimler; katmerli tedirginlik
ve aldatıcı akışkanlık — çevrende suyun sesini duymak,
tartıya gelmez, derin, denetlenmez; sen de denetimsiz,
özgür hemen hemen.

Az sonra kadınlar geldiler, ne yapacağını bilmeyen,
onlarla birlikte yaşlı adamlar, ellerinde testiler,
tenekeler, tencereler,
su aldılar evleri için. Duruşlarını aldı su.
Irmak sustu boşalmış gibi. Gece iniyordu. Kapanıyordu
kapılar.
Yalnız bir kadın, testisiz durdu öyle dışarda, bahçede,
saydam, su gibi, ay ışığında, saçlarında bir çiçek.

15. V. 68

HAYIR, HAYIR

O güzel, o kahramanca şeyler (belki de saf — ama güzel
ne olursa olsun) —
büyük beyaz taşlar ve çekiçler, ve soyunanlar
işliklerde (pazulu güreşçiler daha çok, boksörler)
başkalarının davranışlarını öykünmek için, — kalkmış
bir kol, tumturaklı,
açılmış baçaklar sağlam basabilmek için alabildiğine; —
hayır, hayır,
gülünecek bir şey yok —diyor—; hüznün çok ötesinde;—
ve şu bir deri bir kemik köpek, kene ve yaralar içinde,
pis su içer temizlik kovasından
yanına bırakılmış heykellerin yarı çıplak ölü
kahramanların.

17. V. 68

KUŞATILMA

Deniz durgun belirtisiz çatlaklarla; yapmacık ışık
alçak bulutları düzgünleyen. Ansımamak,
unutmamak. Şimdi —diyor;— hangi şimdi? Gece,
dilsiz ulaklar geldiler, taş merdivene oturdular,
mendillerini çıkardılar, dizlerine serdiler,
tekrar katladılar mendillerini sonra. Gittiler. Birinin
bir yara izi vardı şakağından çenesine kadar. Durdu,
denize doğru işaret etti ve ipi sıktı belindeki.
O zaman yağ lâmbalarımızı yere bıraktık ve gördük
beyaz duvara tırmanan gölgemizi tüylü, kocaman,
kemiksiz.

18. V. 68

YANITSIZ

Nereye götürüyorsun buradan beni? Nereye çıkıyor bu
yol? Söyle bana.
Bir şey görmüyorum. Bir sokak değil bu. Taşlar sadece.
Kara kalaslar. Bir sokak feneri. Hiç olmazsa
benim olsaydı şu kafes, — şu, kuşlarınki değil, öteki,
büyük demir parmaklıklı, içinde çıplak heykeller olan.
Ölüleri
taraçadan attıkları zaman, konuşmadım ben,
o heykelleri topluyordum — acımıştım onlara. Şimdi
biliyorum:
en son ölen vücuttur. Konuş benimle.
Nereye götürüyorsun buradan beni? Hiçbir şey
görmüyorum. Ne iyi hiçbir şey görememem.
Ündür sonuna dek düşünmeme en büyük engel.

19. V. 68

SONRADAN

İşlerin tersine dönmesinde kimsenin suçu yok, diyoruz.
Biri gitti,
biri öldürüldü; ötekiler — nerede hesap yapacaksın
şimdi.
Mevsimler birbirini izliyor düzenli. Zakkumlar
çiçekleniyor.
Gölge ağacın çevresinde dönüyor. Kımıldamayan testi
kızgın güneşte kaldı, kurudu; su bitti. Oysa
değiştirebilirmişiz testinin yerini az şu tarafa az bu
tarafa,
saate göre, gölgeye göre ağacın çevresinde, döne döne
hızı buluncaya dek, oynarken, unutarak
testiyi, suyu, susuzluğu, — hiç susamadan, oynarken.

20. V. 68

KABUL EDİLMEYEN ADAM

Yavaş yavaş çekildi aramızdan, biraz üzüntülüymüş gibi,
tuhaf bir şekilde dinginlik içinde, bulmuş gibi
büyük, dile getirilmez bir şey — başsız bir heykel, bir
yıldız, bir doğru,
son ve biricik doğru; — hangisini? — Ona sorduk. O
konuşmadı, sanki öğrenemeyeceğimizi ne de öğrenmek
isteyeceğimizi
biliyormuş gibi.
İlk taşı
biz attık ona, dostları. Düşmanlarının canma minnet.
Duruşmada
sordular ona, bir daha sordular. Tek sözcük çıkmadı
ağzından. O zaman başkan
hızla çaldı zili, bağırdı, öfkelendi; sessizlik olsun diye,
sanığın sessizliği duyulmasın. Oy birliğiyle verildi yargı.
Teker teker geri döndük ve alnımızı duvara dayadık.

24. V. 68

BASİT VE ANLAŞILMAZ ŞEYLER

Yeni bir şey — diyor. İnsanlar öldürülüyorlar ya da
ölüyorlar, daha çok da
yaşlanıyorlar, yaşlanıyorlar, yaşlanıyorlar — dişler,
saçlar, eller, aynalar.
O lâmba camı kırık — gazeteyle yamadık.
Ve en kötüsü: biraz değdiğini öğrendiğin herşey —
geçmiş bile. O zaman
büyük bir dinginlik oluyor. Yaz geliyor. Ağaçlar
büyük ve yeşil — son derece kışkırtıcı. Ağustos böcekleri
bağırıyorlar.
Akşam dağlar mavileşiyor. Oradan yukardan iniyor
karanlık adamlar. İnerken topallıyorlar (topallarmış gibi
yapıyorlar).
Ölü köpekleri ırmağa atıyorlar, ve sonra, üzgün ve
kızgınmış gibi
keten torbalarını katlıyorlar, oralarını kaşıyorlar ve
sudaki aya bakıyorlar. Yalnız
tek bir şey var yaptıklarında açıklanamayan: kimse
kendilerini görmediği halde topalcılık oynamak.

25. V. 68

İYİMSERLIK YÖNTEMİ

Hınçlı — hep karanlık noktaları ansıyordu — bunların
altını çiziyordu,
genelleştiriyordu da, keyfince biraz ve inandırıcı aynı
zamanda — bir yöntem
derin, karanlık ve kuşkusuz önsezili. Herşey — koyu,
karanlık neredeyse —
mobilyalar, yüzler, pencereler, zaman. Ama hep aynı
kalıyordu
gizli bir mutluluk yayılmış yüzü — belki de ayrıcalığı
sayesinde
karanlıkta seçmenin, karanlığı seçmenin, üstelik
o dipte parlayan dört bronz yuvarlağı, büyük yatakta
iki güzel ölünün dinlendiği sevişme durumunda.

26. V. 68

YAŞLANMA

Cumartesi, pazar, gene cumartesi — pazartesi de geçti.
Sakin alacakaranlık tümüyle renksiz, ağaçlar,
sandalyeler.
Hiçbir şey harcamadık. Yoksul, akşam yemeğinin yoksul
testisi;
tabaklar, bardaklar, kederli eller, yüzüstü bırakılmış; —
kaşık yükseliyor; buluyor öteki ağzı — hangi ağızı?
Yemek yiyen kim? Susan kim? Açık pencerede
tükrüğünü yutuyor unutulmuş küçük bir ay.
Doymamış değiliz artık, aç değiliz şimdi.

4. VI. 68

GENİŞLEME

Şurada kalacaktık — kimbilir ne kadar. Yavaş yavaş
unuttuk zamanı, ayrımları yitirdik — aylar, haftalar,
günler, saatler. Böylesi de iyiydi. Aşağıda, en aşağıda,
zakkumlar vardı; daha yukarda serviler; taşlar daha
yukarlarda.
Kuş sürüleri geçiyordu; gölgeleriyle kararıyordu toprak.
Tıpkı böyleydi işte —dedi yaşlı adam— benim
zamanımda da. Demirler
oradaydılar, pencerelere takılmadan önce, görünmeseler
bile. Şimdi
o kadar çok gördüm ki onları yoklar sanıyorum —
görmüyorum onları.
Ya siz görüyor musunuz? Gardiyanları çağırdılar o
zaman. Açtılar kapıyı,
içeri aldılar içi karpuz dolu iki arabayı. Ve tekrar
konuştu yaşlı adam:
Ah —dedi— gözler arındıkça hiçbir şey göremez olursun,
dedikleri gibi hiçi görürsün — kireç, güneş, yel, tuz —
eve giriyorsun; — ne sandalye, ne yatak; — toprağa
oturuyorsun;
küçük örümcekler geziniyor saçlarında, giysilerinde,
ağzında.

5. VI. 68

KARŞI AĞIRLIKSIZ

Tiksinti, diyor, tiksinti; kapat kulaklarını, burnunu,
gözlerini.
Neyi dinlemek? Neyi görmek? Yedi kurşun, sekiz kurşun.
Ve öldürülen katil, ve öteki de aynı şekilde,
burada da orada da. Hangi tarafa bakmalı? Ne
koyabilirsin karşısına?
Tüm bayraklar yırtılmış bütün zamanlar boyunca,
ve bir tek olsun yok bir balkona dikilmiş yarıya indirmek
için.
Suyun üzerinde eski gazeteler yüzüyor, boğulanların
yambaşında.

5. VI. 68

ÇAN

Kimdi asan (ve ne zaman) tam masanın üzerine
tam orta yerine tavanın bu kara çanı? — aylar mı oldu?
yoksa yıllar?
Tabağımıza eğilmiş, görememiştik onu. Hiç
kaldırmamıştık
biraz daha yukarı başımızı, — neden zaten? Ama şimdi,
biliyoruz — oradadır, yeri değişmez. Peki kim gördü onu
ilkin? Kim söyledi bize.
hiç birimiz konuşmadığımıza göre? Belki de bir gece —
şarabımızın son damlasını boşaltırken —
bardağı izlerken bakışımız, boş ve bulanık bardağın
içinden
ilişti gözümüze .Hemen daha çok eğildik.
Açız, aç değiliz, yemek yiyoruz; hep bekleyerek
her an büyük, görünmez bir elin çanı çalmasını
dokuz ya da oniki kez ya da bir tek kez, sınırsızcasına
tek, söz dinlemezcesine tek,
oysa içimizden sayıyoruz bile — hiç olmazsa vuruş
sayısını denk düşürebiliriz.

14. VI. 68

GECE YARISI

Tüy gibi, karalar giyinmiş — hiç duyulmadı adımı.
Sundurmayı geçti. Fener sönmüş. Çıkarken
taş merdiveni, bağırdılar ona: «Dur». Yüzü
balkıyordu karanlıkta, bembeyaz. Önlüğünün altında
kemanı saklamıştı kadın. «Kimsin?» Konuşmadı.
Durdu, kımıltısız, elleri havada; sıkarak
dizlerinin arasında kemanı. Gülümsüyordu.

15. VI. 68

KANSER

Ve birden uzaklaştı herşey — yüzler, ağaçlar, deniz,
nesneler, olaylar, şiir — ötede, daha ötede,
bir karşı kıyıda — onları ha görüyor ha görmüyordu.
Onlar mı
bırakıp gittiler onu, yoksa o mu? Ölüm
kımıltısız, yerleşmişti onların tırnaklarının ucuna kadar.
Geceleri
o kocaman devinimsizliği duyuyordu içinde. Yine de,
uyumadan önce ve uyanınca, sürdürüyordu
eski, dökülmüş fırçasıyla düzenli bir şekilde dişlerini
yıkamayı,
beyaz, güvenli, temiz göstererek son gülümsemesini.

27. VII. 68

GECE

Ulu okaliptüs geniş bir ayla.
Bir yıldız titriyor suda.
Gök beyaz, gümüşten.
Taşlar, soyulmuş taşlar taa yukarıya kadar.
Yanda, sığ sularda duyuldu
ikinci, üçüncü sıçrayışı balığın.
Şaşakalmış, büyük yetimlik — özgürlük.

21. X. 68

Partheni siyasal tutuklular kampı, Leros Adası.

II

Yinelemeler

YENİ TAPINAK

Kuraklıktan çekmediğimiz kalmadı kocaman iki yıl
boyunca; — ne bir yeşil yaprak,
ne bir kuş, ne de bir çekirge Biôtia'da. «Başvurun — diye
salık verdiler bize —
başvurun Pythia'ya.» Aradık, bulduk onu, kendisine
başvurduk. O :
«Trophonios'un tapınağına başvurun» dedi. Ama biz
bilmiyorduk
var mı böyle bir tapınak, yok mu, ne de neredeydi. Ve
en kötüsü
yoktu günümüzde tanrısal bir aydınlanmanın yön verdiği
Saon,
kî arı oğulunu izleyebilsin, öğrensin ve öğüt versin
çözülmezin, açıklanamazm gizli yasasını, sorunları
yumuşatacak olan.
Herkes kılgın öğütler istiyordu şimdi. Beklemiyorlardı.
Aceleleri vardı.
Yine de yeni bir Trophonios tapınağı mutlak gerekiyordu
bize,
böylece, bağış toplamalar, koşuşmalar ve söylevlerle biz
uyduruverdik onu çabucak.

17. III. 68

ORADA OLMAYANLAR

Başkaları karar veriyor, başkaları konuşuyordu onların
hesabına. Onlar,
orada değildiler sanki, sanki yasa dışıydılar (gerçekten
de yasa dışıydılar),
adlarını, suçlanmalarını, hüküm giymelerini ses
borularından dinliyorlardı,
üst üste yığılmış plâkalar görüyorlardı — nice geveze
gözdağları ve yasaklamalar —
madenî plâkalar, okunaksız. Uzaklara, uzaklara gitmişler
alıp başlarını,
kendi ülkelerine yabancı, kendilerine yabancı, kayıtsız —
onlar ki
bir zamanlar sorumluluklarına inanmışlardı,
sorumluluğuna genellikle yurttaşın,
onlar ki geniş bilgileri vardı (bazan ezberlenmiş),
güzeldiler, kolayca inandırılırlardı. Ve artık
tek bir Amphiaraos tapmağı yok; ve çiriş otu kaplı
küçük taş tepede,
tek bir kara koç yok, kurban edilmek için, ve sonra da
boğazlanmış hayvanın sıcak postuna uzanıp gecelemek
için,

bir sanrıda bile olsa bir çıkış yolu çaksın,
ülkelerini, (o zaman dedikleri gibi) tüm dünyayı
iyileştirecek ot bulunsun diye bekleyerek,
sonra da kaynağa kocaman altın paralar atsınlar
minnet borcunu ödemek için. Aklımızda kaldığına göre,
eskiden beri,
bakır metelikten başka bir şey bulamazdı Amphiaraos
kaynağında zangoçlar.
Doğaldı aslında; — unuturdu insanlar, hep gerekliydi
çünkü altın.

19. III. 68

DEĞİŞİM

Böyle oyuna geldiler onlar da, o imansızlar, o atılganlar,
o güzeller,
o yüksekten bakanlar, zekâlarına, el hünerlerine bunca
güven duyanlar,
tıpkı Epikürоscu olmasına karşın bir gün bir azatlıyı
mühürlü bir zarfın içine koyduğu yazılı bir soru ile
Mopsos'un tapınağına göndermeye (bilinmez nedenlerle)
karar veren Kilikya valisi gibi. Azatlı
tapınakta geceledi — gelenek böyleydi. Uyku ile
uyanıklık arasında
iri-yarı bir adam göründü, çok yakışıklı, ve tek bir
sözcük söyledi: «Kara.»
O zamandan beri,
büsbütün değişti vali. Kurbanlar sunuyordu hiç
aksatmadan;
görkemle onurlandırıyordu Mopsos'u. Sık sık, ilkbahar
akşamları,
sulanmış bahçe kokuları saldırırken pencerelerden,
kendi kendine mırıldandığını duyuyorduk: «Kara, kara,
kara» diye, sanki boğuşuyormuş gibi

bir şeyle kendi içinde. Ve sonra, birden, gülümsüyordu.
Biz, onun çevresinde
özgürlüğümüze kavuşmuş hîssediyorduk kendimizi.
Yenilmişti Epikürosculer artık. Bu «kara»
hem elverişli hem sevimliydi bizim için. Kurtardı bizi
(biraz geç, doğrusu)
sıkıntılardan, zahmetlerden ve hayal kırıklıklarından.
Pencerenin dışında, bahçede, ince bir ay,
ağır ve serîn, parıldıyarak bakıyordu bize arkasında
kavak ağaçlarının.

20. III. 68

ATALARIMIZIN GÖMÜTLERİ

Korumamız gerekiyordu ölülerimizi ve güçlerini, bir gün
hasımlarımız
topraktan çıkarıp onları birlikte götürmesinler diye. Ama
o zaman
onların koruyucu güçlerinden yoksun kalıp iki kat
tehlikede olurduk. Nasıl yaşardık sonra,
evsiz, eşyasız, tarlasız, hele hele gömütleri olmaksızın
savaşçı ya da bilge atalarımızın? Ansıyalım bir
İspartalıların Orestes'in kemiklerini nasıl çaldıklarını
Tegea'dan.
Düşmanlarımız hiç bilmemeliydi onları gömdüğümüz
yeri. Ama
nasıl bilebilirdik kimdir düşmanlarımız
ya da ne zaman, nereden görünecekler? Öyleyse,
görkemli gömütler gerekmez.
ne de gösterişli süslemeler — bunlar dikkat çeker
kıskançlık uyandırır. Ölülerimizin
gereksinmesi yok bunlara, — azla yetinirler, ağırbaşlı
ve sessizler şimdi,

umursamıyorlar bal şerbetini, sunguları, boş ünleri. En
iyisi
sade bir taş ve sardunya saksısı, gizli bir işaret,
ya da hiçbir şey. Daha güvenlisi içimizde taşımak onları,
elimizden gelirse,
ve daha iyisi, bizim bile bilmememiz yattıkları yeri.
Günümüzde öyle oldu ki durum, — kim bilir —
belki de biz çıkarırız onları topraktan, fırlatıp atarız,
bir gün.

20. III. 68

YENİLGİDEN SONRA

Atinalıların Aigos Patamos'ta uğradığı bozgundan sonra,
ve biraz sonra
kesin yenilgimizden,— özgür çene çalmalar bitti artık,
göz kamaştırıcılığı Perikles'in,
bitti sanatların gelişmesi, jimnastik alanları, şölenleri
bilgelerimizin. Şimdi
ağır bir sessizlik var Agora'da kaşlar çatık, ve
utanmazlıkları Otuz Tiran'ın.
Herşey (en bizim olan işlerimiz bile) gıyabımızda
yapılıyor,
bir başvurma, bir savunma, bir hesap verme,
hiç olmazsa biçimsel bir karşı çıkma olanağı tanımadan.
Kâğıtlarımız, kitaplarımız ateşe verildi
ve çöplüklere atıldı yurdumuzun onuru. Ve eğer izin
verilseydi göstermeye
eski bir dostumuzu tanık olarak — o kabul etmezdi
tanıklığı, korkarak
uğradığımız belâlara uğramaktan — haklıydı adam!
Bunun için

iyi burası, — belki de doğayla yeni bir ilişki kurabiliriz
bakarak tellerin arasından bir parça denize, taşlara,
otlara,
ya da gün batımında bir buluta, derin bir buluta, mor
ve duygulanmış. Ve belki
bir gün yeni bir Kimon bulunur, gizli kılavuzluğunda
aynı kartalın, kazıp çıkarmak için kargımızın demir
temrenini,
paslı, çürümüş durumda, törenle götürmek için
bir yas ya da kutlama alayı önünde, çalgı ve çelenklerle,
Atina'ya.

21. III. 68

VE BUNLARI ANLATARAK

İnsanlar, fikirler, sözcükler öylesine düştüler ki,
ilgilenmiyoruz artık
eski zamanların ya da son zamanların şanlarıyla, yaşam
öyküleriyle Aristeides'in; ve bazan biri
anımsayacak olsa Üçyüzleri ya da İkiyüzleri, birden
ötekiler
durdururlar onu küçümsemeyle, en azından kuşkuyla
ya da. Ama kimi saatler, tıpkı şu saatler gibi,
havanın açtığında, bir pazar günü, bir sandalyede
okaliptüsler altında
şu insafsız ışıkta, — gizli bir hasret bastırır içimizi
eski görkemler için — ucuz desek bile onlara. Şafakta
yola çıkan tören alayı —
borozancı önde ve arkada, hepsi de mersin dalları ve
çelenkler dolu arabalar,
sonra kara boğa, daha da sonra şarap ve süt kaplarıyla
delikanlılar
ölülere sungu olarak, ve güzel koku ve yağ şişeleriyle —
Ama en göz kamaştırıcısı, alayın en sonunda, erguvan
kırmızısı giyinmiş,
bütün yıl boyunca demire dokunmaya hakkı olmayan,
beyazdan başka giyinemeyen, şimdi erguvan kırmızıları
içinde,

Plataiai'nin efendisinin belinde uzun kılıç, görkemle
geçmesi kenti,
kamu malı bir kap taşıyarak kahramanların gömütlerine
kadar. Ve
mezar taşlarının yıkanmasından ve zengin kurbanlardan
sonra
kupasını kaldırıp dökerken gömütlerin üzerine şarabı:
«Bu kupayı Yunanlıların özgürlüğü için şehit düşmüş en
yiğitlere
sunuyorum» derken — bir ürperti geçiyordu çevredeki
defneliklerin arasından,
bugün de geçen bir ürperti hâlâ şu okaliptüs yaprakları
arasından
ve yamalı renk renk giysiler arasından şu çamaşır ipine
serilmiş.

22. III. 68

HERAKLES VE BİZ

Anlı şanlı derler, bir tanrı çocuğu, ve üstelik bir yığın öğretmen; —
yaşlı Linos, Apollon'un oğlu, okuma yazma için; Eurytos okçuluk için; Philammon'un oğlu Eumolpos,
şan ve lir için; ve en önemlisi, Hermes'in oğlu Harpalykos,
kalın ve korkunç kaşları alnının yarısını kaplayan,
iyice öğretti ona sanatını Argosluların: — çelme atmasını; ki işte en çok bu sayede
kazanılır yumruk döğüşü, güreş ve hatta edebiyatta.

Oysa biz, biz ölümlü çocukları, öğretmensiz, sırf kendi istemimizle,
inatla, seçerek ve dertler çekerek olduk ne olduysak. Hiç de
aşağı hissetmiyoruz kendimizi, gözlerimizi yere indirmiyoruz.
Biricik belgemiz: üç sözcük: Makronisos, Yaros ve Leros. Ve bir gün

eğer beceriksiz gibi gelirse size dizelerimiz, bir şunu
hatırlayın:
gardiyanların burunları dibinde yazıldılar, ve
böğrümüzde süngü uçları.
Ama özür aramak da gereksiz: — çırılçıplak alın onları,
oldukları gibi, —
kuru Thoukydides size çok daha fazla söyleyecektir
ustalıklı Ksenophon'dan.

23. III. 68

HATIRLATMA

Niye böyle kurcalayıp duruyorsun bunları (niçin? suç
kimde? böyle miydi?
başka türlü olamaz mıydı?, — içinden çıkamazsın. Hep
aynı şey. Ansı bir kez Pholos'u,
Seilenos'un oğlu, o ince ay gecesinde, mağarasında,
kırımdan sonra, tek başına, şaşırıp kalan, çekerken
ölülerin
böğründen okları: «Nasıl olur da böylesine peş para
etmez
bir şey yok edebilir şu bunca güzel, bunca iyi bedenleri.»
Ve birden
ok düştü elinden, ayağını deldi ve cansız yere yıktı onu.
Ve belki de senin için bir Herakles bulunmayacak biraz
sonra gelip gömmeye,
öyle ki hiç değilse adın Onun adına bağlansın
ve dördüncü İşine, en ünlüsüne, Erymanthos'un yaban
domuzu işine,
ki bir yerde, bir köşede, bir atik vazoda çizilsin yüzün,
silik bile olsa, düşüncesiz Kahramanın ve Dionysos'un
küpünün yanma.

24. III. 68

LAKEDAİMONYALILAR İLE ATİNALILAR ARASINDAKİ ANTLAŞMANIN BOZULMASINDAN SONRA

Thoukydides'e göre.

Korinthos, Argos, İsparta, Atina, Sikyôn, ve öteki (nice) küçük kentler —
bin parça oldu Yunanlılar; bozuldu büyük antlaşma;
herkes herkese kızgın; — yeni kurullar, görüşmeler, toplantılar;
daha dün dost ve komşu olanlar artık selâmlaşmıyorlar sokakta —
eski kin tutmalar ortaya çıktı; nabız yoklanıyor
yeni bağlaşmalar için, hazırlık yapılıyor, ilk bağlaşmalara tümüyle karşıt.
Heyetler
gizlice geliyor gece yarıları; gidiyor başkaları. Serçeler kirletiyor. Alanlarda, bahçelerde savsaklanan heykellerini kahramanların.
Agora'da arkadaş toplulukları heyecan ve tutkuyla konuşuyor
bizim işleri, konuya hakim bir biçimde, — kim seçti bunları, kim atadı?

Biz, kendi payımıza, seçmedik onları, (nasıl zaten? ve ne zaman? — Yeni efendiler mi gene? — eksik olsunlar!) Nisan geldi; süs biberleri tekrar yeşillendi kaldırımlarda — bir yeşil soylu, körpe, çocuksu (dokundu bize), epeyce tozlanmış olsa bile; — belediyeciler şaşırmış gibi, çıkmıyorlar öğleden sonraları sokakları sulamaya. Ama bugün ilk kırlangıç göründü, beklenmedik, Meclis'in çevre sütunlarında. «Bir kırlangıç, işte bir kırlangıç, bir kırlangıç» diye bağırdı herkes tek ses halinde, en zıtlar bile bağırdı: «Bir kırlangıç» diye. Ve birden hepsi sustu, kendilerini yapayalnız ve ötekilerden kopmuş hissederek, özgürmüş gibi, süreyle birleşmiş gibi, herkesin olan bir yalnızlıkta. Ve o zaman anladılar kî yalnızlıklarıdır biricik özgürlükleri, ama o da (gözle görülmese de) korunmasızdır, yaralanabilir, binlerce tuzak ortasında, yapayalnız.

4. IV. 68

ALTIN POST

Ne yapacaktık altın postu, — yeni bir sınama — en
büyüğü belki;
ölümler, Symplegaslar, kırımlar; ve Herakles Mysia'da,
unutulmuş,
ve pınarda boğulmuş güzel Hylas; ne yeni bir kürek var
ne de
dinlenme. Kolkhis, Aietes, Medeia. Bakır bacaklı boğa.
İksir ve yararsız boğuşmalar. Ve sonra Apsyrtos; parça
parça,
o, babasının denizden topladığı.
Ve o post —
çoktan erişilmiş amaç, bir başka korku: bir ölümlü ya da
tanrı çalmasın diye senden,
bazan elinde tuttuğun, altın tüyler aydınlatsın geceni,
bazan omuzlarında, tepeden tırnağa aydınlatsın seni,
göstersin diye seni — hedefini
hem onların hem bunların; ve bırakmayan seni bir an
olsun gölgede,
senin olan küçücük bir köşede gizlenmeye, soyunmaya
ve var olmaya.

Ama bu altın (dediğimiz gibi) işkence olmasaydı ne
ne olurdu hayatımız?

5. V. 68

PENELOPE'NİN UMUTSUZLUĞU

Tanımamış değildi onu ocak ateşinin ışığında;
dilenci giysileri değil, değiştirilmiş kılık değil, —hayır;
apaçık belirtiler:
diz kapağındakî yara izi, gücü, gözündeki kurnazlık.
Korkmuş kadın
yaslayarak duvara sırtını bir özür arıyordu,
bir mühlet, biraz daha zaman, yanıtlamamak için,
kendini ele vermemek için. Demek bu adam için yirmi
yıl tükenmişti,
bu adam için miydî bekleyiş ve düşlerle dolu yirmi yılı,
bu sefil, kanlara bulanmış ak sakallı için? Sessizce bıraktı
kendini iskemleye,
yavaşça baktı ölü taliplerine yerde, kendi ölü arzularına
bakarmışcasına tıpkı. Ve «Hoşgeldin», dedi ona,
duyarak kendi sesini uzaktan, yabancı. Tezgâhı, köşede,
dolduruyordu tavam kafesli gölgelerle; ve dokuduğu
kuşlar
parlak kırmızı îpliklerle yeşil yapraklar arasına, birden,
bu dönüş gecesinde, külrengi ve kara kesildi,
son sabırlı bekleyişinin düz göğünde alçaktan uçarak.

2. IX. 68

DODONE'NİN SONU

I

Sunaklarımız, kiliselerimiz, kehanet yerlerimiz vardı.
Kendi gözlerimizle
görmüştük altın güvercini ve oduncunun baltasını
yere düşerken. Gizli sesler — yapraklar, kuşlar ve
pınar —
söylüyordu ne yapmamız ne yapmamamız gerektiğini.
İyi destek,
kazanlarıyla büyücü kadınlar ve kahve fincanıyla. Ayrıca
boğuk sesli meşe ağacı.
Bizim de yerlerimiz vardı başvuracak, bizim de
soru soracak
koyunlarımız, çocuklarımız, nar ağacı, tek gözlü inek,
eşek, bostan, tencere hakkında. Ve yanıt, her zaman,
(nice değişse de her defasında, her defasında aynı tonda:)
emin, yüksek sesli, buyurgan, değişmez. Tasalarımız
dağılırdı biraz —
başkalarınındı karar sorumluluğu başarı ve başarısızlık
konusunda.
Bizimse boyun eğmek sadece ve söyleneni yerine
getirmek gözkapaklarımız inik. Şimdi,

herşeyi altüst ettiler — sunakları, kiliseleri, mezarları.
Kemikler
sokağa atılmış. Kutsal meşeyi de kestiler —
danışmanımızı,
soru soracak kimsemiz yok artık, sırlarımızı açacak
kimsemiz. Arkes
dolaşıyor pazar yerinde, kuşanmış beline kanlı baltayı,
ve tek bir altın tüy bile yok öldürülmüş, uzgören
güvercinden,
mutfak aydınlığında titreşen, ya da tozlu zakkumlarda;
yalnız yadsımanın suyu damlıyor, geceleyin geç saatte,
boş ahırda,
ve bir dinginlik var ortalıkta — bir kalleş dinginlik,
ilki gibi, sonuncusu gibi.

II.

Ve böylesine yıkılınca tanrılar, kime başvuracağını
bilemiyor insan.
Hastalar yataklarında kalıyordu gözleri kapalı.
Ayakkabılarının içinde çürüyordu çorapları, ve
bardakta iki çiçek.
Kurnazlar çabucak uydular. Yine giydiler
bayramlıkları
gidip geliyorlar çarşıda, tartışıyorlar, ticaret yapıyorlar.
Üstlendiler
savunmasını işgalcinin. Adlarını değiştirdiler sokakların
ve tapınakların — gelip geçici değişiklikler. Zeus ve
Dione
yerlerini İsa'ya Meryem'e bıraktı. Herşeyi tamamladı

Theodosios — ne sunaklar kaldı, ne tapınaklar, ne de o koca ağaç
bunca sunguyla bezenmiş olan.
Ama gene de var hâlâ bazıları
(ve en iyileri) uslanmamış olan. Yine bekliyorlar
başka daha iyi tanrılar ve insanlar; hoşnutsuzluk
gösteriyorlar, karşı çıkıyorlar,
düşleri var, umutları var. Biz, azlar (ki ne de olsa bir şeyler düşünüyoruz),
vazgeçtik böyle lüksten, düşünceden bile;
kendi küçük tarlamızı sürüyoruz; bazı bazı bulutlara bakıyoruz
yatışmış, güvenlik içinde hemen hemen. Bir gün bir hendekte bulduk
atılmış o heykelciği, sopasıyla madeni avadanlıklara vuran
kâhince sesler vererek. Bir an heyecanlandırdı bizi. Bir yerlere
saklayalım dedik onu. Niye? Kutsal kalıntılar mı saklayacağız şimdi?
Ya bulurlarsa onu? Olduğu yere bıraktık. Üzerine iki avuç toprak attık.
Acele ediyordu köpek. Ağaçları kokluyordu. Düşüyordu bile kocaman su damlaları.

7. X. 68

YALNIZ SABAN

Herşey yerleşikti, güvenceliydi, mantıkla islenmiş,
insancaydı diyebilirsin hatta. Kendine düşeni yapıyordu
Halk Kurulları;
Athena adaleti koruyordu; kendisi orda, görünmese bile,
her zaman
başkanlık ediyordu Areios Pagos'un toplantılarına: ve
oylar
eşit dağıtıldığı zaman, hep sanıktan yana çıkıyordu
adaletin terazisi.
Güzel günler geçirdik —
sanki hayalmiş gibi; oldu mu o günler? Olmadı mı
yoksa? —
yoksa sadece düş mü gördük? — sakın sık sık ansımak
yağmurlu güz günbatımlarmdą değişmiş olmasın onların?
Tarlaların sürülmesini kutladığımız zaman,
eğilmiş rahip Akropol'ün eteğine ilk su yolunu çizerken,
güzel sözler söylüyordu: «Geri çevirme sakın ateş ve
su isteyeni.
Yanlış yol gösterme sakın senden yol sorana. Mezarsız
bırakma sakın
hiçbir ölüyü. Öldürme sakın sabanı çeken boğayı.»

Güzel sözler, gerçekten; — ama sadece söz; ve eylemde,
bugün gibi o zaman da,
ateş komşunun ekini için, su baskını için,
kırmızı kurdeleli boğaya gelince, hırsızın kazanında
kaynamak için.
Yalnızca saban, yapayalnız, (belki de görünmeyen bir
elle sürülen)
sürüyor hâlâ ebegümeçli ve yaban zambaklı çorak
tarlayı.

18. X. 68

SEPTERİA VE DAPHNEPHORİA

Bu yıl artık burada kalacağız, dedik. Artık yeter. Ne
aptalca çıkışlardı onlar.
İnsanın tek bilgeliği: yalnızlık. Öyleyse neden koşmalı
şimdi,
geceleyin, elde meşaleler, taşlara tökezleyerek, hem
bilmeksizin
anlamını böyle amaçsız simgelemelerin — tahtadan
kulübe kurmanın,
başında bir çocuk olan gizemli tören alayının, kulübe
ateşe verildikten sonra
kapıya saplanan okun, milletin Tempeler'e doğru
kaçmasının
bir kez olsun başlarını çevirmeden. Ve, kurbanlardan
sonra,
tekrar geriye neden dönmeli defne dalları yüklenmiş.
Aynı şeyler, hep aynı şeyler
her dokuz yılda bir (belki de bu arada unutmak için; —
ve unutuyoruz gerçekten). İşte hayır,
yerimizden kımıldamıyacağız bu kez; öyle, dedik işte.
Ama duyulunca sesleri
çok uzaklardan gece davullarının ve geçince evin
önünden gürültüsüz meşale taşıyıcılar,

dayanamadık, yine sokağa fırladık, kalabalığa karıştık
ite kaka,
ateşe katıldık, kaçışa, kurbanlara, ve geri döndük
Delphoi'ya doğru Pythias yolundan, gece yarısından
sonra,
defne dalları taşıyarak, kucak kucak defne dalları, her
ne kadar (yıllardır) taçlandıracağımız kimse olmasa da —
ve hem acı, hem de gurur verici bir şeydi bu, kimsenin
bilmemesi ve herkesin
bizi kendinden sayması. —Kulübe hâlâ tütüyordu tan
vaktinde. Eve dönerken,
gözyüzüne bakıyorduk, tertemiz, süt rengi, mavi, gül
rengi; bakıyorduk yere;
ayaklar altında ezilmiş küçük bayraklara, bir çocuk
sandaletine, meniye bulanmış bir mendile;
sakin bakıyorduk, kendimizden geçmiş, bellibelirsiz bir
incelik ve mide bulantısıyla,
büyük uykusuzluğun mutlu yorgunluğu ve göz
kamaşmasıyla,
güzel bir oyundan sonra boyaları silinmiş oyuncular
gibi, uykulu kulaklarında
alkışların boş uğultusunu birlikte götüren ve belli bir
tedirginliği, Oidipous ya da Prometheus'un o gece
taşıdıkları görkemli
sakalından çenelerinde kalan bir parça zamk gibi.

23. X. 68

FLÜTÇÜ

Güzeldir delikli kamış — güzelim sesini sunar bize
özlediğimiz pınarın ve rüzgârın. Şu ah sözcüğü,
söylenmiş olan:
avuntu ve gülümseme.
Ama kamışı üfleyen
çok çirkinleşir; yanakları şişer, kısılır gözleri;
sevgi çağrısı; başkaları duyar onu, başkalarına verirler
flütçünün istediği sevgiyi.
Ve o zaman
atar kamışını suya; arkasını döner; — kimse yok.
Yüzüne bakar kaynakta, yalnızlıklı, dipte titreşen
flütün çizdiği, bıçak gibi parlayan flütün.

29. X. 68

Siyasal sürgünler kampı, Partheni, Leros adası.

KARDEŞLİK

Aragon için

Birbirlerini kolayca tanır ozanlar — sıradan
insanların gözlerini kamaştıran büyük sözlerden değil,
tumturaklı el hareketlerinden değil, çok basit
gizemli boyutlu bir şeyden sadece, tıpkı İphigeneia'nın
hemen tanıması gibi Orestes'i, ona dediği zaman:
«Sen değil misin avluda, söğüdün altında,
beyazlatılmış bir dokuma üzerine işleyen
güneşin yol değiştirmesini güzel renklerle?» Sonra da:
«Saklı durmuyor muydu odanın köşesinde
eski mızrağı Pelops'un?» Ve o zaman o
başını koydu omuzuna adamın, yumarak gözlerini
derin ve yumuşak bir ışığa, sanki kanlı sunak,
kendisinin,
kavağın altında, sıcak öğlelerde, memlekette
işlediği beyazlatılmış dokumayla örtülüymüş gibi
baştanbaşa.

30. V. 69

BİR ZAMANLAR VE ŞİMDİ

Hep, son anda, araya girerdi tanrılar
ve önlenirdi en kötü şeyler; — daha bitirmeden
sözlerini haberci ve kral daha tasarlarken
çarpışmayı ve durdurulmasını geminin, Athena
tapınağın tepesinde ayakta, seslenirdi bile
Barbarların kralına ve elli kürekli tekneyle uzaklaşan
Yunanlılara: «Yazgı, —diye haykırırdı—
aynıdır hem tanrılar hem de ölümlüler için. Bu yüzden,
haksızdır öfken, Thoas. Ve sizlere, iyi yolculuklar.» Ama
şimdi
tanrılar olmayınca, daha kötü şeylerden korkuyoruz —
o öfke, yani o haklı öfke
kayalıklarda, aşağıda Orestes'in teknesi parçalanmış
bile olsa
ve üzerinde «Sessizlik» yazılı bir tahta parçası yüzse
bile.

2. VI. 69

YİTİK HYPERBOREİOS ÜLKESİ

Hiç var olmadığını iyice öğrendik Hyperboreios'un
ötesinde Rhipaia sıradağlarının, her ne kadar mavi
sınırları,
en yeni bulgularına göre coğrafyacıların,
her gün daha uzaklara uzanıyorduysa da.
Bugün doğrulandı:
saf kuruntudan başka bir şey değil, bize
kuğuların, bıldırcınların geldiği ülke,
buğday saplarına ve ince kağıda özenle sarıp
hasadın ilk meyvesini tanrılar için hazırlayan
Laodike'nin, Hyperokhe'nin, bu ağırbaşlı kızların ülkesi.
Ve şimdi kendi kendimize soruyoruz
nereye göç eder peki Apollon, her kış,
parlak kuğuların ve akbabaların çektiği arabasıyla,
çalarak altın lirini, biz aylar boyu
boşuna marta doğru dönüşünü beklerken,
onun için soğukta bayram türküleri yakarak.
Yoksa ne Apollon ne de liri mi var artık?

Ama yine de sürdürüyoruz yarı kalmış bayram
türküsünü,
isim yerini boş bırakarak, belki
yeni bir isim çıkar ve son anda ekleriz onu,
hep korkarak hece sayısının daha çok ya da
daha az olup ölçüsünü bozmasından türkümüzün.

7. VI. 69

GERÇEK NEDEN

Hayır, Apollon'un sözünü geri almasından değil,
tükürerek Kassandra'nın ağzına, değil
etkisiz kılmasından sözlerini, böylece hem onun için
hem de başkaları için geçersiz kılarak kerametini, —
hayır.
Doğruya inanmak istememesindendir hiç kimsenin. Ve
sen
görünce banyoda ağı, sanırsın ki senin için hazırladılar
yarınki balık avına, ve hiç duymazsın ne kendi içinde
ne de dışarda, mermer merdivenlerinde sarayın,
yükselen karanlık haberi çığlıklarıyla mutsuz
Kassandra'nın

7. VI. 69

ANTİGONOS'UN MADALYONUNDAKİ APOLLON

Tüm büyük heykellerinden daha çok, hepsi görkemli
gerçekte,
küçük madalyonu heyecanlandırmıştı bizi
Antigonos'un; —
orada, Apollon, dingin oturmuş bir kadırgaya,
daha içe dönük görünüyor ve aynı zamanda dalgın,
ve çok daha az beğenir kendini; — belki de dar alan
daha iyi gösterdiğinden onun gizemli güzelliğini; belki
de böyle
çıplak, lirsiz, senlibenli bir duruşta, izin veriyor
daha içten bir karşılaşmaya, bir okşayışa hatta,
sanki, biz de çıplakmışız gibi onunla birlikte, gizlenmişiz
donuk, sınırlı yuvarlaklığına madenin —
uzaklaşan güzel kadırga da yardım ediyordu buna.

10. VI. 69

PHARES'TEKİ HAYATIMIZ

Boşinançlı yaptı bizi başımıza gelen bunca belâ —
dikkat ederiz gölgelerine kuşların, yaprakların,
duyulmaz seslere kulak kabartıp geri geri gideriz,
tapınağa gireriz, geç saatte akşamüstü, basarak ayak
uçlarımıza,
günnük yakarız ocakta, kandillere yağ koyarız,
sunağa bırakırız bakır paramızı,
yaklaşıp kulağına tanrının sorarız fısıltıyla:
«ne zaman?», «nereden?», «ne ile?». Sonra hemen
tıkarız iyice kulaklarımızı, gideriz. Agora'nın
dışına varınca, birden açarız kulaklarımızı —
gönderdiği yanıttır tanrının bize ulaşan ilk sözcük.
Hiç de beklediğimiz söz olmuyor duyduğumuz — belki
de iyi duymadık. Ve yeniden
başından başlarız o aynı can sıkıcı işlere —
tapınak, kandiller bakır para, agora, dükkânların
kapandığı karpit lâmbalarının söndüğü saate kadar,
ve biz sokakta, yalnız, duvar duvar yürüyüp,
o sözcüğü harf harf yoklayarak, yerlerini değiştirerek
hecelerin, ama istediğimiz şeye hiçbir zaman
ulaşamadan.
İşte, sözün kısası, böyle harcıyoruz Phares'te hayatımızı
bomboş agora ile şom ağızlı kehanet yerleri arasında.

17. VI. 69

İLK ÖRNEKLER

Hiç unutmayalım —dedi— iyi dersleri, derslerini
Yunanlıların sanatının. Her zaman yanyana gökselle
gündelik olan. İnsanın yanında, hayvan ve nesne —
kolunda bilezik çıplak tanrıçanın; bir çiçek
yere düşmüş. Ansayın bir şu güzelim tasvirleri
pişmiş toprak vazolarımız üzerindeki — tanrılar
kuşlarla, hayvanlarla,
ve lir de var, bir çekiç, bir elma, sandık, kerpeten;
ha, o şiir de, tanrının işini bitirdikten sonra
körüğünü ateşten çıkardığı, tek tek atıp aletlerini
gümüşten büyük bir sandığa koyduğu; sonra, bir
süngerle,
siler yüzünü, ellerini, kaslı boynunu, kıllı göğsünü.
Böylece, temiz, düzenli, çıkar akşamları yaslanarak
pırıl pırıl delikanlıların omuzlarına — ellerinin ürünü,
gücü olan ve düşüncesi ve sesi; — sokağa çıkar,
herkesten daha görkemli, topal tanrı, işçi tanrı.

23. VI. 69

ORPHEUS'A

Lir takımyıldızının altında düşünceli duruyoruz yazın
bu yıl.
Neye yarar Hades'i ve Persephone'yi şarkınla
büyülemen,
geri vermeleri sana Eurydike'yi? Sen kendin, gücünden
kuşkulu,
dönüp baktın emin olmak için, ve yitti gitti o yine
karanlıklar ülkesinde
kavakların altında
O zaman başarılamaz olandan beli bükülmüş,
haykırdın lirinde yalnızlığı en son doğru gibi. Ne
insanlar
ne de tanrılar bağışladı bunu sana. Mainaslar parça
parça ettiler
vücudunu Hebros kıyısında. Yalnız lirin ve başın ulaştı
Lesbos'a
sürüklene sürüklene akıntıyla.
Nasıl haklı çıkarılır öyleyse senin şarkın?
Acaba bir anlık (o da danışıklı) birliğiyle mi ışıkla
karanlığın?
Yoksa Musaların senin lirini yıldızların tam ortasına
asmış olmasıyla mı?
Bu takımyıldızının altında yazın bu yıl düşünceli
duruyoruz.

27. VI. 69

Karlovasi, Sisam adası.

III

Parmaklıklar

SON METELİK

Zor saatler, zor saatler ülkemizde. O, gururlu da,
çıplak, korunmasız, güçsüz, bıraktı kendini yardım
etsinler diye onlar;
rehin yaptılar onu; haklar aldılar; istemlerde
bulunuyorlar;
onun hesabına konuşuyorlar; soluğunu, adımını
ayarlıyorlar
sadaka veriyorlar; bol giysiler giydiriyorlar, gevşek
giysiler,
ip bağlıyorlar beline. O,
başkasının giysileri içinde, ne konuşuyor ne de gülüyor
artık
görünmesin diye dişleri arasında (uyku saatlerinde bile)
sıkı sıkıya tuttuğu son meteliği (elinde kalan tek şey)
çıplak, ışıldayan, kandırılmaz: ölümünü.

7. XI. 68

ÖLÜLER VE BİZ

Mumyaladılar ölüleri. İkide bir giysileri değiştiriyorlardı.
Gezmeye götürüyorlardı arabalarla kasaplara kadar,
fırına, postaneye kadar. Geri götürüyorlardı akşamüstü.
Alıştık onlara. Çok kez selâmlıyorduk onları. Bilmiyorduk
doğrusu,
ölü kimdi, onlar mı, biz mi. Bize dokunan yalnızca,
bükülmeyen, kırışıksız pabuçlarıydı onların, ve bir gün
çekirdek ve portakal kabukları görmemiz dizleri
üzerinde.

O zamandan beri,
öğleyin onları gezmeye çıkardıkları zaman, hiç dönüp
bakmıyoruz artık.

31. 1. 69

KARNAVAL KABUL TÖRENİ

Yüzünü karaya boyadı kadın; kuyruğu, boynuzları ekledi.
Kırmızıya boyadı ellerini. Yakışıyordu. Gecikmemişti.
İki kapıcı karşıladı onu, girişte. Tuhaf —
neyi eksik bırakmıştı acaba? — Gülümseıneleri kuşkulu.
Ve neden
yedi kez vurdu gonga yaldızlı sakat asası taşıyan
perdedar?
Ya ışıklar? Girerken,
gördü kendini camlı kapıda tepeden tırnağa. Yüzü
kıpkırmızıydı şimdi,
ve elleri kara. Birden duvara döndü yüzlerini
konuklar, giysileri altında bir şey saklayarak —
kuşkusuz eski fotoğraflarını onun: — morgda çıplak.

1. II. 69

BİLİNMEYEN EŞİTLİK

Bir nesne, bir anı, ilgisiz bir sözcük —
tek sözcüklü manzara — hepsi bu. Direğin çevresinde,
çolak dönüyor durmadan, bacağından iple bağlanmış,
yalınayak, yarı çıplak, hanın camlarından,
bakarken ona öteki çolaklar, dingin, gülümseyerek,
masalara bağlı yataklara — onlar
portakal rengi terlikli, beyaz çoraplılar.

2. II. 69

HAZIR CEVAPLILIK

İzin vermiyorum, diyor, bu gölgenin evi doldurmasına;
avizeleri yakıyorum, yakıyorum petrol lâmbalarını;
her odada kibritler var elimin altında, lâmbalar var,
yeni ve eski mumlar. Birer şamdan
merdivenin her iki yanında. Duvara vuruyorum
bastonumla —
bu benim bastonum diyorum, bu da duvar; belirtiyorum;
tele geçiriyorum makbuzları; ve en önemlisi,
dört köşesinde yatağın, hazır tutuyorum —işte—
dört dik mum ile beyaz kurdela (*) eller için.

3. II. 69

(*) Beyaz kurdela ile ölülerin elleri bağlanır.

O VE ESKİ DUVAR SAATİ

Çoktandır kırılmıştı camı ve çarkı.
Parmağıyla çeviriyordu akrebi, yelkovanı. Zaman
boyun eğmişti ona. Sandalyenin üzerine çıkmış
gülümsüyordu; — saat yedi mi, dokuz mu olsun
istiyordu —işte—
saat oniki mi olsun — o da oldu. Yalnız bilemiyordu,
belirliyemiyordu bu onbir, sekiz, dokuz,
gündüzün mü, gecenin mi, — daha çok gecenin olsa
gerek,
şu iki sarı kemik siyah tahtanın içinde
ve küçük elmaslı tarağı ölü kadının, masanın üzerinde.

4. II. 69

HABER BÜLTENİ

Akşam bulutları; Katedralin aydınlanmış saati;
saçı başı karışmış ağaçlar; soğuk; çöpler. Tepelerin
üzerinde,
silâh sesleri duyuluyordu hâlâ. Biraz sonra,
Yorgis geldi bisikletle. Yere
telleri kopuk bir gitar bıraktı. «Ölüleri, dedi,
depoya taşıdık. Nerede ilâhiler, bayraklar.
Hiç değilse saklayın şu listeyi, unutmayalım yarın
adlarını, yaşlarını — ayak ölçülerini de yazdım.
Üç mermer işçisi de öldürüldüler. Yalnız
o taş melek kaldı, başsız — ona istediğin başı
takabilirsin.»
Böyle dedi ve gitti. Gitarı almadı.

4. II. 69

ARAMA

Buyurun, baylar —dedi. Hiç rahatsız etmiyorsunuz. Her
yere bakın;
saklayacak bir şeyim yok. Burası yatak odası, burası
çalışma odası,
yemek salonu şurası. Orası mı? —Ambar, eski eşyalar
için; —
herşey eskiyor, baylar; tıkabasa doldu; herşey eskiyor,
eskiyor,
hem de öylesine çabuk, baylar. Bu mu? —Bir yüksük—
annem kullanırdı;
şu mu? —annemin lâmbası, annemin şemsiyesi — çok
severdi beni; —
ama şu sahte kimlik kartı? yabancı mücevherler? şu
kirli peçete?
şu tiyatro biletleri? şu delik gömlek? şu kan damlaları?
şu fotoğraf mı? Hiç kuşkusuz o, çiçekli kadın
şapkasıyla —
bilinmeyen birine sunulmuş —onun yazısı—
Kim koydu bunları buraya? Kim koydu buraya? Kim
koydu buraya?

5. II. 69

UYKUYU CANLANDIRMA

Geceleri, kocaman sıva parçaları düşüyordu tavandan
yatağın üzerine.
Yer yoktu uzanacak. Ayna da kırıktı, o da.
İs içindeydi koridordaki alçı heykel. Sevişmek şöyle
dursun,
ona dokunamazdın bile, — kara izler vardı
baldırlarda, dizlerde, dudaklarda, avuçlarda. Aylardır
kesmişlerdi
suyu, telefonu, elektriği. Mermer masası üzerinde
mutfağın,
sigara izmaritlerinin yanında, çürüyordu kocaman iki
marul.

5. II. 69

KISA BİR GÖZDEN GEÇİRME

Gazeteler: başlıklar, ölümler, doğumlar, savaşlar,
ölümler, evlenmeler —
geçen yıl da okumuştuk bunları. Orada, içinde ameliyat
gereçleri olan çanta;
uzun bir mermer masa; öteki yeşil, bilardo masası.
Güzel oğlan, elinde tepsi, kapıları dinliyor.
Anatomi öğretici, yorucu. Değişmez olan. Ve öfke boş.
Gecenin geç saatinde, bir ay yükselir delik deşik.
Tepelerde bulutlar koşar.
Halk bahçesinin sıralarında oturuyor yaşlı baca
temizleyicileri,
sakin, bronşitli, emekli ihtiyarlar. «Kara bir delik,
diyorlar,
kara bir deliktir dünya.» Sakindirler. Öksürüyorlar.
Kızmıyorlar.
İşin ayrışımı, erime, siyahın yeniden oluşması. Karşıda,
perdelerin arkasında bir ışık yandı. Piyano çalıyor küçük
bir kız.

5. II. 69

İŞTE BUNLAR

Geceleyin kocaman kamyonlar geçiyor hızla
karayolundan,
dikenli tel yumakları ve gaz maskeleri yüklü.
Gün ağarırken, taş binanın altında motosikletleri
çalıştırıyorlar.
Bir adam, çok solgun, kırmızı harmanili, taraçaya çıkar,
kapalı pencerelere bakar, tepelere, zayıf parmağını
uzatır
ve tek tek sayar çoktandır terkedilmiş güvercinlik
deliklerini

5. II. 69

KAPALI SİRK

İlk ay, ulaşımı ve eğlence yerlerini yasakladılar. Tek bir
gemi görünmedi.
En çok kapalı sirk sıkıntı çekti doğal olarak aramızda.
Bir gün,
iki küçük palyaço çıktı dışarı, her zamankinden daha bol,
renk renk eşkenar dörtgenler dolu giysileri, pudralı
burunları ve gözyaşı makyajlarıyla;
gösteri yapıyorlardı sokak ortasında, tefleriyle para
topluyorlardı.
ama kimse gülmüyordu. İşte o zaman ağlıyorlardı
gerçekten,
gözyaşları yüzlerine bulaştırıyordu boya gözyaşlarını.
Bir akşamüstü, tutukladılar onları, ellerini bağladılar ve
çektiler büyük yapının içine. Ertesi gün,
uyandığımızda bulutlar vardı, alandaki yerlerinde yoktu
çadırlar, kafesler, arabalar.
Yalnız, ağaçların altında, ıslanmış bir takma sakal buldu
bir çocuk.
Çenesine taktı çekine çekine. «Noel baba için
saklayacağım bunu», dedi.

6. II. 69

SORUŞTURMA BÜROSU

Uzun bir koridor. Sağda solda, kapalı kapılar.
Boruları görünmeyen bir sobanın — biraz tütüyordu.
Dipte,
karalar giyinmiş beş adam, hepsinde aynı maske,
bakıyorlardı ona.
Çaldı kapılardan birini. Çıt yok. İkinciyi, üçüncüyü
çaldı, çaldı bütün kapıları.
Cevap yok. Tekrar öte baştan başladı, çaldı sırayla
bütün kapıları. Gene çıt yok. Kımıltısız maskeli adamlar.
E peki? Eşiği geçip sıvışmaya kalkışınca,
kendiliğinden kapandı kapı. Hava karardı. Yağmur
yağıyordu dışarda.
Çinkoda, avlunun taşlarında duydu sesini. Tutmayı
başardı
belleğinde: — camdan, yüksek mavi koltuklu
yeni berber dükkânının yansıdığı ıslak asfalt.

7. II. 69

DÖKÜLEN PANCUR

Marangozlara söyledim, duvarcılara söyledim,
elektrikçilere söyledim,
söyledim bakkal çırağına: «Onların artık şu hurda
pancuru;
düştü düşecek, gece boyu çarpıp duruyor rüzgârda;
bir an
uyutmuyor beni. Ev sahibi yok burada. Yıkılıyor ev.
Oniki yıldır
kimse açmadı kapısını. Onların şu pancuru. Ben
ödeyeceğim masrafları.»
«Yetkimiz yok», dediler. «Bu işe karışmayız», dediler.
«Ev sahibi yok burada. Ev başkasının.» Benim istediğim
de buydu aslında;
öyle demeleri, hiçbir yetkileri olmadığını kendi
ağızlarından duymak;
ve çarpıp durmasıydı pancurun aynı şekilde rüzgârda,
bahçenin üzerinde,
sümüklü böcekler, kertenkeleler, akrepler, cam kırıkları
dolu
boş sarnıçların üzerinde. Bu gürültü
bir kanıt sağlıyor bana, uyuyabiliyorum.

10. II. 69

HİÇ DE AZ DEĞİL

Bir şey daha; — ne? O da bilmiyor. Eklesin diye.
Nereye eklesin? Ne olsun diye? Bilmiyor. Bilmiyor.
Ancak bu istem var — onun istemi. Bir sigara alıyor.
Yakıyor.
Rüzgâr var dışarda. Kırılacak kilisenin palmiyeleri.
Rüzgâr
işlemiyor içine saatlerin. Saat şaşırmıyor. Dokuz, on,
onbir, oniki, bir. Öteki odada sofrayı kuruyorlar,
tabakları getiriyorlar. Haç çıkarıyor yaşlı kadın. Kaşık
ağıza yaklaşıyor. Bir dilim ekmek var masanın altında.

11. II. 69

DEĞİŞİKLİKLER

«Aşılamaz olan —diyor— değişmez olan.» Hiç de
korkmuş görünmüyor,
daha çok rahatlamış, Kıravatını bağlıyor. Aynaya
bakıyor.
Oyun kâğıtları yere yayılmış. «Ölüm değildir, dedi; —
o en kolayı.» Buluştuğumuz kahve kapanmıştı,
tabelasını indirmişler, depoya götürmüşler,
arasına atmışlar boyası dökülmüş kapıların,
parmaklıkların, kırık pancurların.
«YARENLİK KAHVESİ» yazılıydı tabelada. Sağ
köşesine çizilmiş
bir fincandan sahici buhar çıkıyordu sanki,
ve kahve kokuyor sanırsın. Gitmiş güzel tabela, gitmiş
yarenlik;
artık hiç kimse konuşmuyor; ancak şunun gibi bir şey:
«değişmez olan» diyor;
o da fısıltıyla ama, birini avutmak istercesine, artık
ölmüş birini

12. II. 69

TAŞRADA

Bulutlar koşuyor. Kuşlar geçiyor çatının üzerinden.
Çocukları topladılar; bir koro kurdular. Akşamları
eski tabakhanede çalışıyorlar karpit lâmbasının ışığında.
Kırık camlardan ıslak sokağa taşıyor şarkı.
İlerde mahallenin köpekleri toplanmış kulak kabartıyor.
Atlı geliyor; yere atlıyor; bir sepet indiriyor,
bırakıyor sıraların arasına. Gidiyor. Duruyor şarkı.
İpleri kesiyorlar; açıyorlar sepeti: bir eşek kafası,
güzel bir biçimde taçlanmış sigara paketlerinin gümüşlü
kâğıtlarıyla.
Sonra çocuklar çıkıyorlar sokağa, hüzünlü ve yabanıl.

13. II. 69

BEŞ KOLLU YILDIZ

Nice nice şeyler, yıllar yıllar arasında, özellikle bizim ve
yabancıymışcasına
bekliyorlar sessizce şiire geçmek için, güzel, arınmış,
(bu gösterişsiz şeyler, kemirgen, bilinmemiş, yıpranmış,
bizi bunca yıpratmış şeyler ve unutulmuş, bağışlanmış).
Birden
içlerinden biri kopup gelir dipten, kapalı, gururlu, etli
ağzıyla,
alnında yaldızlı beşkollu ölümsüzlüğün. Kaldırır
öpülmemiş elini ve kutsar günâhı, boşunalığı, pişmanlığı,
bilinmiyeni ve kederini tüm yaşamın, tüm ölümün.

15. II. 69

YANILTICI İTİRAF

Havaya savuruyordu saçlarını, güzel, dimdik;
koşuyordu kıpkırmızı, güneşli koridorda. «Hayır,
diyordu.
hiç de gerekli değilsiniz bana. Heykellere aşığım ben.»
Koşuyordu, sarılıp kucaklıyordu gözümüzün önünde taş
delikanlıları;
birini ağzından öpüyordu, birini göğsünden, dizinden
ötekini;
bir başkasını ayak parmaklarından. Gülüyordu. Dişleri
parlıyordu.
Koşuyordu havadanmış gibi, dans ederek. Yere çöktü
sonunda.
Gülüyordu hâlâ. Örttü yüzünü saçlarıyla. Ağlıyordu.
Altın kemeri sarkıyordu bir heykelin omuzunda.

17. II. 69

ALIŞILMIŞ BEKLENMEDİKLER

İki takıma ayırdılar onları; şunları birine, bunları
ötekine;
kimseyi bırakmadılar ortada. Kendi giysilerini
alıkoydular
üniforma verdiler — hiçbiri ölçülerine uymuyordu.
Onlar da
değiştirmeye koyuldular giysilerini, her takım kendi
içinde kuşkusuz.
Sürüp giderken
bu değiş-tokuş kargaşası, o korkusuyla birlikte
yabancı, bilinmeyen, uyumsuz giysinin, birdenbire
gümbür gümbür çan sesleri duyuldu kentte.
Öldürülmüştü vali. Muhafızlar
kaçmıştı. Kilitli bütün kapılar. Asansör çalışmıyor.
Onlar, çıplak, sallıyorlardı pantolonlarını pencereden
sokaktan bayraklarla geçenlere. Sonra bağlayarak
kemerlerini birbirine,
ve öylece, çıplak, birer birer, kayarak indiler avluya,
kilitli avluya.

18. II. 69

VASİYET

Şiire, aşka, ölüme inanıyorum, dedi,
işte bu yüzden inanıyorum ölümsüzlüğe. Bir dize
yazıyorum.
dünyayı yazıyorum; ben varım; dünya var.
Bir ırmak akıyor ucundan serçe parmağımın.
Gök yedi kez mavi. Bu arılık
ilk doğrudur yine, son dileğim benim.

3. III. 69

SONUÇ

Bütün zor sözleri öylesine yalın. öylesine incelikle
söylüyordu ki hor gördüğü belli oluyordu bizi. Hatta
kimi zaman
garip şeyler söylemeye vardırıyordu işi, altın bir leke
gibi
beyaz bir kuşun sol kanadında. Kırılıyorduk:
öfkeleniyorduk bazan da. Ellerimizi tutardı, o zaman,
gözlerimizin ta derinlerine bakardı, sanki sorumlu
değilmiş, daha çok suç ortağıymış gibi,
sonra bize sırtını sönüp duvara dayardı alnını
sanki dayarmış gibi camlarına büyük bir pencerenin,
bakarak
açık, aydınlık bir manzaraya, bizim de sanki görmüş
olduğumuz.

1. IV. 69

KENDİNİ YAKALAMA

Duvardaki o delik; — yıllardır kitaplarına eğilmiş,
gözlerini kaldırırdı bir an, ona bakardı ve sorardı kendi
kendine:
gizli bir gömünün belirtisi mi Türkler'den kalma, yoksa
yuvası bir yılanın, bir akrebin ya da? Onu bir araştırıp
karıştırsam, derdi hep,
ya da alçıyla kapatsam ağzını, ama erteliyordu
durmadan. Bir gün,
ilerledi, parmağını soktu, durdu. Bir sıkışma. Geri
çekmeyi denedi parmağını.
Olmadı. Sanki biri tutuyormuş gibi parmağını; sanki
bir şey
çekiyormuş gibi onu içerden, gömmek için duvara. Yarı
döndü
bir yerden yardım istemek için. Karşıda ayna. Yüzü
solgun, değişmiş, korkmuş — hiç hoşuna gitmedi. Bir
tutam saç
kapatıyordu sağ gözünü — çirkinleştiriyordu onu; —
tek gözlü. O zaman,
hızla itti perçemini o parmakla.

12. V. 69

HAZIR OLAN

Ha, muhakkak, bir hileydi ölümü de; — ölmüş gibi
yapıyordu
kurtulmak için karşı koymalarımızdan. Uzanmış oraya,
yatağa,
o iyi giysileri içinde, elleri kavuşmuş, gözleri kapalı,
öylesine kapalı ve unutulmuş, kulağı kirişte. Ama
çalsa biri kapı zilini, ya da bir kuş gagalasa camı,
ilk o fırlardı açmak için; titriyordu parmakları
ayakkabının içinde, tam hazırlık içinde (görülüyordu)
belki de tam bu yüzden giymişti iyi giysisini.
Diş fırçasını da iç cebine saklamıştı.

15. V. 69

DENİZDE GÜNBATIŞI

Küçük bir balıkçı kulübesi yolun kıyısında. Pencerede
bir perde dallı basmadan. Sardunya saksıları,
dışarı çıkarılmış duvarın dibine. Aralık kapıdan
sandalyeler görünüyordu, masa, lâmba, hamur teknesi,
çarmıha gerilmiş İsa işlemesi, sepetler, testi, iki kişilik
yatak,
alacalı kilimler. Şişman kadın, kanapenin üzerinde,
ağır, ter içinde, kımıltısız, gözleri kapalı
bir yumak sarıyordu — siyah yünden kocaman bir
yumak —
kör bir hareketle, eski mi eski, bağımsız. Ve dışarda,
deniz vardı, altın günbatımı, bir sürü kırlangıç.

16. V. 69

KAPANMA GECELERİ

Kaç gündür çivilemişlerdi otelin kapılarını.
Otelci dolaşıyordu geceleri uyur gezer gibi odalarda,
gecelikle, elinde şamdan. Ne yapacaklarını bilmiyordu
müşteriler.
Sağda, duvarda, çıkarken büyük tahta merdiveni,
oyuk vardı heykel için — hiç birimizin yetişmediği bir
heykel.
Listeler hazırladılar alfabetik sıraya göre. Her gece,
soyunup içlerinden biri heykelin yerini alıyordu.
Ötekiler,
bakıyorlardı merdiven sahanlığından, hesap ediyorlardı
sessizce, susuyorlardı.
Dışarda sokaklarda silâh sesleri duyuluyordu. Ay vardı.

16. V. 69

KAN

Sonra kan lekesi belirdi asfaltın üzerinde;
büyüyordu leke, yayılıyordu, yutuyordu
avluyu, sandalyeyi, kuyuyu, kovayı;
bir metre ip sarkıyordu dışarda — o kadar sadece — ,
Kırmızıya kesti Katedralin saati;
Postahane de öyle. Yayılıyordu leke,
yutuyordu evleri, telgraf direklerini, güneşi,
yutuyordu bizi de, gizliyordu bizi kırmızıda.
Ama boyutlarını görür görmez, kendimizi
güzel, sade, doğru ve aklanmış hissettik.

17. V. 69

PAZARTESİ

«Şeylerin tam anlamını bilmek —dedi—
tüzedir.» Ve birden çekti ipini çanın.
İnsanlar toplandı. Durdular. Bakıyorlardı.
«Ben çaldım», dedi. Onlar bakıyorlardı.
Konuşmuyorlardı.
Omuz silktiler sonra. Gittiler. O zaman,
bir parça ip kesti çakısıyla
ve sıkıca beline doladı,
orada, Kilisenin önünde, bir pazartesi öğleyin.

17. V. 69

YEDEKTEKİLER

Donatımsız kaldıklarından değil. Kırık kapıyı,
ahıra taşıdılar, atın yanma. Eski testiyi
üzerinde çıplak okçular, serviler olan, tavan arasına
sakladılar.
Geceleri, tesbih yapıyorlar zeytin çekirdeklerinden. Tane
tane
sayıyorlar dertlerini. Bir şeyler söylüyorlar — bağ,
harman;
dişleriyle sert bademler kırıyorlar, çatırtısını duyuyorlar
ağızlarında
tıpkı taş ocaklarındaki gibi — sağlam dişleri var, süt
beyaz,
ve kendi köşesinden cırcır böceği çok eski mezamirler
söylüyor.

17. V. 69

YUNANİSTAN

Kırık bağ çubukları, taşlar, dikenler, bir testi.
Küçük tarla perişan. Yıllardır kapalı ev;
O zamandan beri dönmedi Vangelis. Ahırın arkasında
bir deniz parçası görünüyor, koyu mavi. Atı,
satmıştı atını başı sıkışınca — kırmızı bir at,
sol gözünde beyaz bir leke. Bir martı tüyü
düştü üzerine kuru dalların. Kapıda, karşıda, yaşlı
kadın:
«Oğlum, diyor, işte böyle ıvır zıvır şeylerle
idare ediyoruz.» Konuşmadı öteki. Uzaklara bakıyordu;
ıstavroz çıkardı ve ilerledi sanki öpmek istiyormuş gibi
yaşlı kadının elini ya da o tüyü.

19. V. 69

YÜRÜYÜŞ

Günler boyu, yürüdük taşlar, kavrulmuş ağaçlar arasında
Sonunda erişince kıyı yoluna, çarptı bize suyun
gürültüsü, parıltısı; genişledi burun deliklerimiz; soluk
aldık.
Burasıydı sınır. Tekne görünmüyordu. Bekledik
üç gün üç gece. Tükendi azıklarımız. Bir kez daha
topladık
örtülerimizi. Dönüş yoluna koyulduk
daha iri taşlar, daha kavruk ağaçlar arasında. En
gencimiz
bir an durdu tepenin üzerinde: «Gemi! Gemi!» diye
haykırdı.
Yakıyordu güneş — tam öğle vakti — kuş uçmuyordu.
Bir örtüye sardık onu, iki kişi kaldırdık ve yolumuza
gittik.

21. V. 69

DOYMAZ BİRİ

Doymaz vermede — ve kimi zaman kendinin olmayan
şeyleri bile — şu dağ gibi, örneğin,
günbatımında mavi, zümrüt ağaçlı, yazılı
üzerine altın renkli bir buharın, ya da kırlangıcın
gölgesini başaklar üzerinde,
ya da düşmüş bir firketeyi, geceleyin, önüne bahçe
kapısının,
«hayır» derken güzel kadının saçlarından.
Kendi mallarına gelince — ama hangi malları? —
hiçbir şey tutmazdı,
verdikleriyle beslenirdi. Ve bazan hiçbir şey
kalmayınca elinde avucunda, kapardı gözlerini,
bekleyerek kendinden daha büyük bir şeyi bulmayı,
vermek için.
İşte o zaman duyardı **kendi** olduğunu.

22. V. 69

BİR SÖZCÜK

Tüketince artık herşeyi, çevresinde ve kendi içinde,
ve batıyormuş gibi hissedince kendini, — o zaman dile
getirecek
tek bir sözcük ansıdı: **heykel** (ve doğal olarak
bir Yunan heykelini anlardı, çıplak). Hemen,
çevresinde,
açılırdı adalar — adalar; denizin karşısında
bir diz parlardı; ok kılıfı seçilirdi
küçük okçunun ince kum tepeciğinin altına gömülmüş.
Giyinip Agora'ya giderdi. «Günaydın», derdi.
Kasaplar, çömlekçiler, manavlar. Üzüm satın alırdı,
salıverip derin, dingin, tükenmez el hareketini
kesik bir mermer kolun.

24. V. 69

TAMAMLAMA

Tamamlandı yapıt konan sürede. Doya doya bakıyor
kitleye, çizgilerin tamlığına, tutarlılığa,
kesinliğe, özgürlüğe. Ve durdu birden:
«konan sürede» mi? — Kim koydu onu? — Kendisi mi?
Hangi kendisi? — Ve neye? İçeri girdi, başı eğilmiş,
aynaya kaldırdı gözlerini koridordaki,
karşılaşmayı bekleyerek o yüzüyle delikanlının
işe başlamadan önce (öylesine güzel, — sanıyordu) —
daha önceki yıl mı? geçen yıl mı? dün mü? — Kimdir
bu karşısındaki yabancı? — bu dişleri sıkılı hırçın
adam,
güler gibi yapan, güzel delikanlıyı taslayan,
ki bir zamanlar öyleydi ve olması gerekir.
Boş bir beyazlık, kör edici, aldı gözlerini —
bir kireç, boya ve taze ağaç kokusu.

27. V. 69

YENİDEN DOĞUŞ

Yıllardır kimse bakmadı bahçeye. Ama işte
bu yıl — mayısta mı, haziranda mı? — yeniden
çiçeklendi kendiliğinden,
parmaklıklara kadar dirildi — binlerce gül,
binlerce karanfil, binlerce sardunya, binlerce kokulu
burçak —
mor, turuncu, yeşil, kırmızı, sarı,
renk renk kanatlar; — öyle ki eski süzgeçli kovasıyla
yeniden sulamaya çıktı kadın — yine güzel,
dingin, belirsiz iyilikli bir güven içinde. Ve bahçe örttü
kadını
omuzlarına kadar, kucakladı onu, tam kazandı onu,
havaya kaldırdı. O zaman gördük, güpegündüz,
bahçe ile süzgeç kovalı kadının ağdığını gökyüzüne
ve böyle yukarlara bakarken biz, süzgeçten birkaç
damla su
damladı usulca yanaklarımıza, çenemize,
dudaklarımıza.

3. VI. 69

SÖZLÜK

AİETES: Güneş tanrı Helîos ile Okeanos kızı Perseis'in oğlu. Önce Korinthos tahtına çıktı, sonra da Kolkhis'e kral oldu. Phiriksos altın postlu koçu Zeus'a kurban ettikten sonra, postunu Aietes'e verdi, o da bu eşsiz armağanı tanrı Ares'e adanmış bir ormana sakladı.

AİGOS POTAMOS: «Keçi Irmağı». Gelibolu yarımadasında küçük bir ırmak. Denize döküldüğü yerde yapılan deniz savaşında Ispartalılar Atinalıları yenerek onların Ege Denizi egemenliklerine son verdiler.

AKROPOL: Eski Yunanistan'da bir kentin en yüksek yerine yapılan kaleye verilen ad.

ALTIN POST: Yunan efsanesinde, kanatlı koçun postu. Koç, kendisini, kızkardeşi Helle ile birlikte kaçıran Phiriksos tarafından Zeus'a kurban edildikten sonra postu ormanda bir ağaca asılır. Altın postu bir ejderha bekler, ama Aison, Medeia'nm yardımıyla bu postu çalıp Hellas'a getirir. (Argonautlar)

AMPHİARAOS: Öyküsü Thebai efsaneler zincirine bağlı ünlü bir kâhin.

ANTİGONOS: Büyük İskender'in generallerinden biri.

APOLLON: Işık tanrısı. Müzik ve şiir tanrısı olarak tapkı görür.

APSYRTOS: Aites'in kızı Medeia, altın postu çalması için, aşık olduğu Aison'a yardım ettikten sonra, Argo gemisiyle kaçarlarken, babası Aietes'in kendilerine yetişmemesi için yanında bulunan kardeşi Apsyrtos'u kesip parçalarını yol boyunca serper.

AREİOS PAGOS: Siyasal meclis, sonra Atina mahkemesi.

ARGOSLULAR: Hera'nın kutsal ili Argos'ta yaşayanlar.

ARİSTEİDES: «Doğru Aristeides» diye anılan Atinalı general ve politikacı. Marathon savaşının komutanlarından biri.

ATHENA: Zeus'un kızı ve oniki Olympos tanrısından biri.

BOİOTİA: Orta Yunanistan'da bir yer.

DAPHNEPHORİA: Apollon onuruna yapılan bir tören.

DELPHOİ: Eski Yunanistan'da bir kent.

DİONE: Üç bin Okeanos kızlarından biridir. Homeros destanlarında Zeus'la evlenerek Aphrodite'in anası olur.

DİONYSOS: Tanrı. Tanrılık gücü bitkileri besler, meyveleri oldurur, ruhu da insanları sevindirir, coşturur, sarhoş eder. İnsanları eğitir, üzüm yetiştirmesini, tarla bakımını öğretir.

DODONE: Kuzey Batı Yunanistan'da bir kehanet yeri.

EUMOLPOS: Poseidon'un oğlu, Trakya kralı.

EPİKÜROSCU: Epikür felsefesini tutan. Zevk ve eğlence düşkünü, tenetapar, kösnül.

ERYMANTHOS: Arkadya'da bir dağ. Bu bölgede yaban domuzu çoktur.

EURYDİKE: Orpheus'un karısı, ağaç perisi.

EURYTOS: Nerede olduğu iyice bilinmeyen Oikhalia kentinin kralı. Herakles efsanesinde önemli bir rol oynar. Ok atmakta çok ustadır.

HADES: Hem yeraltı ülkesinin, hem de yeraltı ülkesinin hakiminin adı.

HARPALYKOS: Herakles'in boks öğretmeni.

HEBROS: Meriç nehri.

HERAKLES: Klasik mitolojinin en ünlü kişilerinden biri. Helen kadın olarak ne ise Herakles de erkek olarak odur. Herakles'in anası Alkmene de ölümlü babası Amphitryon da Perseus'la Andromeda soyundandır. Ama asıl babası Zeus'tur. Herakles insanın doğaya karşı yenilmezliğini simgeler. «Herakles'in oniki işi» diye anılan oniki önemli serüveni vardır. Eurystheus'un isteği üzerine Erymanthos dağındaki korkunç yaban domuzunu yakalaması bunlardan biridir.

HERMES: Titanlar soyundan Atlas'la Pleione'nin kızı Maia'nın Zeus'la birleşmesinden doğmuştur. Tanrıların ve özellikle Zeus'un habercisi olarak görev alan Hermes, Olympos tanrılarının en renkli ve özgün kişilerinden biridir.

HYLAS: Kahraman Herakles'in gönül verdiği yakışıklı bir gençtir. Yiğitle birlikte Argonautlar seferine katılır. Mysia bölgesinde karaya çıktıklarında Herakles kırık küreği için ağaç ke-

serken Hylas su bulmak için ormana dalar ve kaybolur.

HYPERBOREİOS: Kuzey ötesi.

HYPEROKHE: Kuzey ötesinden bakire.

İPHİGENEİA: Agamemnon'la Klytaimestra'nın kızı, Elektra, Orestes ve Khrysothamis'in kardeşi. Troya savaşı sırasında, Artemis tanrıça gemilerin yola çıkmasına izin vermek için Agamemnon'dan kızı İphigeneia'yı kurban etmesini ister. Kral önce buna yanaşmaz ama Menelaos'la Odysseus'un baskısıyla kabul eder. İphigneia kurban edilmek üzere sunağa çıkar. ama Artemis kıza acır, bıçak tam boğazına saplanacağı sırada onu havaya kaldırıp kurban bıçağının altına bir geyik kor.

KASSANDRA: Troya kralı Priamos'un kızı. Bu genç kızın yürekler acısı bir yazgısı, trajik bir kişiliği vardır. Geleceği görme gücüyle yıkımları önlemeye çalışan, ama sözünü geçiremediği için başına gelen belâlardan iki kat etkilenip üzülen bilicinin dramını simgeler Kassandra. Bir efsaneye göre, Apollon, Kassandra'ya aşık olur, kendisini ona verirse bilicilik yetisini armağan edeceğini söyler, Kassandra kabul eder ama tanrıdan yetiyi aldıktan sonra kendini vermeye yanaşmaz. Öfkelenen tanrı onun ağzına tükürerek verdiği armağanın etkisiz kalmasını sağlar.

KİMON: Atinalı general. Miltiades'in oğlu. Themistokles'in sürülmesinden ve Aristides'in ölümünden sonra Delos konfederasyonunu güçlendir-

di, Persleri Küçük Asya'da geri püskürttü ve Eurymedon savaşını kazandı. Soylular Partisinin başkanıyken Perikles tarafından sürgüne gönderildi, gene onun tarafından geri çağrıldı.

KOLKHİS: Altın postlu koçun Athamas'ın çocukları Phiriksos ile Helle'yi kaçırdığı ülke, bugünkü Gürcistan.

KSENOPHON: Yunanlı tarihçi, denemeci, askeri şef.

LAODİKE: I. Agamemnon'la Klytaimestra'nın kızı. İlyada'da Agamemnon'un üç kızının adı Khrysothemis, Laodike ve İphianassa diye gerçer. Laodike tragedya yazarlarının sonradan Elektra diye adlandırdıkları kız olsa gerek.
2. Priamos'un kızı. İlyada'da şöyle tanımlanır: «Güzellikten yana en ünlüsüydü Priamos'un kızları arasında.»

LEROS: Yannis Ritsos'un sürgüne gönderildiği bir Ege adası.

LİNOS: Musalardan birinin çocuğudur. Çok iyi bir müzikçidir. Bu konuda kafa tuttuğu için Apollon tarafından öldürülür.

MAKRONİSSOS: Yannis Ritsos'un tutuklu bulunduğu ada.

MAİNAS: Tanrı etkisiyle kendinden geçen, coşup taşan ve doğaya, tanrıya karışarak öbür insanlara çıldırmış gibi görünen kişi.

MEDEİA: Aietes'in kızı.

MOPSOS: Apollon ile Teiresias'ın kızı Mantho'nun oğlu, Amphilokhos ile birlikte, Kilikya'da kehanet tapınağıyla ünlü olan Mallon kentini kurdu.

MUSALAR: Esin perileri.

MYSİA: Mudanya kıyıları. (Argonautlar).

OİDİPOUS: Thebaî kralı Laios'un oğlu.

ORESTES: Agamemnon'la Klytaimestra'nın oğlu, Elektra, İphigeneia ve Khrysothemis'in kardeşi. Orestes, Atreus oğullarının zincirleme suçlarını anasını öldürmekle sürdürür, ama tanrı lânetini kendi dramıyla sona erdirir.

ORPHEUS: Dillere destan olmuş bir ozandır. Çalgısı yaban hayvanlarını büyüler, ezgisiyle ölümü bile alt eder. Arı yetiştirmekte usta olan Aristaios, Orpheus'un eşi Eurydike'nin ölümüne sebep olur.

OTUZ TİRAN: Peleponez savaşlarından sonra İspartalılarm Atinalılara kabul ettirdikleri oligarşik hükümete verilen ad. Otuz yüksek memurdan oluşan bu hükümet demokrasîye son verdi.

PELOPS: Tantalos'un oğlu. Zeus'un torunu. Anadolu'da doğup büyümüş, Yunanistan'a sonradan göç etmiştir. Efsaneye göre tanrılarla haşır neşir olan Tantalos onları denemek için bir şölende onlara kesip doğradığı Pelops'u yiyecek olarak verir. Tanrıların hepsi bu korkunç oyunun farkına varırlar, yalnız kızını yitirmiş olmanın acısıyla dalgın olan Demeter, Pelops'un bir omuzunu yer. Zeus tanrı çocuğun bedenini yeniden yaratıp diriltir, yenen omuz yerine de fildişinden bir omuz koyar. Pelops daha sonra Olympos oyunlarının kurucusu olur.

PENELOPE: Odysseus'un karısı. Eşinden ayrı kaldığı yirmi otuz yıl sürece başka kocaya varmaz. Odysseus'a sadık kalması onu evlilikte vefa ve

sevginin simgesi yapmıştır. Onun adı kadar, yıllar yılı gündüz dokuyup gece söktüğü bez de dillere destan olmuştur.

PERİKLES: Atinalı politikacı, devlet adamı. «Perikles dönemi», Yunan uygarlığının en parlak dönemidir.

PERSEPHONE: Zeus'la Demeter'in kızı. Hades tarafından yeraltına kaçırılır ve ölüler ülkesinin tanrıçası olarak orada kalır.

PHARES: Messenia körfezinde bir kent.

PHİLAMMON: Apollon'un oğlu, ünlü bir müzisyen.

PHOLOS: Santorlardan (masallarda yarı at, yarı insan biçiminde anlatılan yaratık) biri. Silene'nin oğlu. Herakles'i büyük konukseverlikle karşılar, ona Santorların içtiği şaraptan sunar. Sarhoş edici kokuyu alan Santorlar, Pholos'un mağarasına saldırırlar. Herakles bir çoğunu öldürür, geri kalanları kaçarlar. Savaştan sonra Herakles'in oklarından biri Pholos'un ayağına düşer ve onu öldürür. Herakles onun onuruna gösterişli bir gömme töreni düzenler.

PLATAİAİ: Yunanistan'ın Boiôtia bölgesinde eski bir kent. Yunanlıların, Perslere karşı zafer kazandığı kent olarak ünlüdür.

PROMETHEUS: Ateşi insanlara veren ve bu yüzden cezalandırılan Titan.

PYTHİA: Delphoi'daki Apollon rahibesi.

SAON: Trophonios'un tapınağını bulan kişi.

SEİLENOS (SİLENOS): Genellikle kocalmış Satyrlere verilen addır. Ama Silenos adında bir kişi de vardır. Kır tanrısı Pan'ın ya da Hermes'le nympha'nın oğlu diye geçinir. Tipik bir Anadolu simgesidir. Yassı burunlu, çirkin, her zaman eşek üstünde ve sarhoş olduğu için ikide bir eşeğinden düşen koca karınlı bir ihtiyar olarak canlandırılır. Dionysos tanrıyı yetiştiren oymuş derler. Öyle akıllı ve bilgilidir ki insanlar yaşamın gizlerini onun ağzından almaya can atarlar. Bir nympha ile birleşmesinden oğlu Pholos dünyaya geldi.

SEPTERİA: Dokuz yılda bir Delphoi'de Apollon için yapılan tören.

SYMPLEGADLAR: Boğaziçinde efsanelik çarpışan kayalar. (Argonautlar).

TEGEA: Peleponez'in Güney Doğusunda eski bir Yunan kenti.

TEMPE: Thessalia'da bir vadi.

THOAS: Lemnos kralı. Lemnos kadınları adadaki bütün erkekleri öldürünce, kızı Hypsipyle tarafından kurtarılır. Lemnos'tan kaçtıktan sonra Karadeniz'de Tauris'e sığınır. Orestes'le Pylades, İphigeneia'yı kaçırınca onların peşinden gider ve bu kovalama sırasında öldürülür.

THOUKYDİDES: Tarihçi

TROPHONİOS: Kardeşi Agamedes'le birlikte Delphoi tapınağını yapan mimar.

YAROS: Yannis Ritsos'un tutuklu olduğu ada.

ZEUS: Tanrıların tanrısı.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 5

I

Taşlar

Dağılma 15
Hayır, Hayır 16
Kuşatılma 17
Yanıtsız 18
Sonradan 19
Kabul Edilmeyen Adam 20
Basit ve Anlaşılmaz Şeyler 21
İyimserlik Yöntemi 22
Yaşlanma 23
Genişleme 24
Karşı Ağırlıksız 25
Çan 26
Gece Yarısı 27
Kanser 28
Gece 29

II

Yinelemeler

Yeni Tapınak 33
Orada Olmayanlar 34
Değişim 36

Atalarımızın Gömütleri 38
Yenilgiden Sonra 40
Ve Bunları Anlatarak 42
Herakles ve Biz 44
Hatırlatma 46
Lakedaimonyalılar ile Atinalılar Arasındaki Antlaşmanın Bozulmasından Sonra 47
Altın Post 49
Penelope'nin Umutsuzluğu 50
Dodone'nin Sonu 51
Yalnız Saban 54
Septeria ve Daphnephoria 56
Flütçü 58
Kardeşlik 59
Bir Zamanlar ve Şimdi 60
Yitik Hypereboreios Ülkesi 61
Gerçek Neden 62
Antigonos'un Madalyonundaki Apollon 63
Phares'teki Hayatımız 64
İlk Örnekler 65
Orpheus'a 66

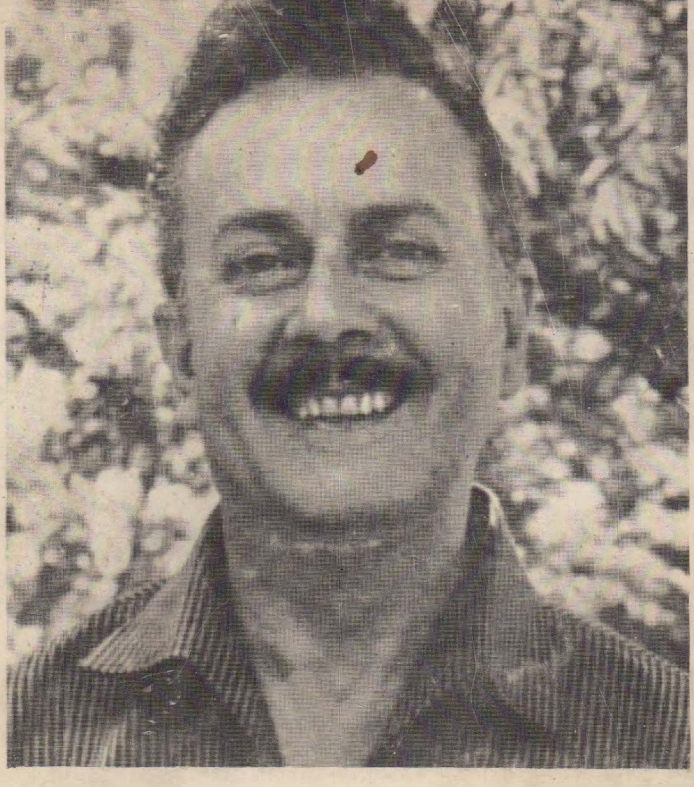
III

Parmaklıklar

Son Metelik 69
Ölüler ve Biz 70
Karnaval Kabul Töreni 71
Bilinmeyen Eşitlik 72
Hazır Cevaplılık 73
O ve Eski Duvar Saati 74
Haber Bülteni 75
Arama 76

Uykuyu Canlandırma 77
Kısa Bir Gözden Geçirme 78
İşte Bunlar 79
Kapalı Sirk 80
Soruşturma Bürosu 81
Dökülen Pancur 82
Hiç de Az Değil 83
Değişiklikler 84
Taşrada 85
Beş Kollu Yıldız 86
Yanıltıcı İtiraf 87
Alışılmış Beklenmedikler 88
Vasiyet 89
Sonuç 90
Kendini Yakalama 91
Hazır Olan 92
Denizde Günbatışı 93
Kapanma Geceleri 94
Kan 95
Pazartesi 96
Yedektekiler 97
Yunanistan 98
Yürüyüş 99
Doymaz Biri 100
Bir Sözcük 101
Tamamlama 102
Yeniden Doğuş 103

SÖZLÜK 105

"Başlangıçta •nun yaşadığımız çağın en büyük ozanı •lduğunu bilmiyordum; yemin ederim ki bilmiyordum bunu. Zamanla, evre evre öğrendim, şiirden şiire, bir gizden ötekine geçerek."

ARAGON

Cem Yayınevi, çağımızın kuşkusuz en büyük ozanlarından biri olan Ritsos'un yapıtını, Özdemir İnce'nin Türkçesiyle sunar. Şiirleri Yunanistan'da "Ulusal Şiir Ödülü"nü, 1972 Knokke (Belçika) Bienalinde "Büyük Şiir Ödülü"nü, 1977'de "Uluslararası Dimitrof Ödülü"nü alan ve Nobel Ödülüne aday gösterilen Ritsos gerçek devrimci şiirin temsilcilerindendir. Güncel olaylara olduğu kadar mitolojiye de dayalı yapıtlarında evrensel bir kurtuluş umudunu şiirleştirmektedir.

20 lira